

Täysistunto

Torstai 26.5.2016 klo 16.00—19.04

Täysistunto alkoi klo 16.00. Täysistunto päättyi klo 19.04.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Paula Risikko (16.00—17.09) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (17.09—19.04).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Päiväjärjestyksen 2. asiana on suullinen kyselytunti. Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen paikalla olevalle ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

2.1. Suullinen kysymys Kainuun alueen työllisyyden edistämisestä (Lauri Ihalainen sd)

Suullinen kysymys SKT 59/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäisen kysymyksen esittää edustaja Ihalainen.

Keskustelu

16.02 **Lauri Ihalainen sd:** Arvoisa puhemies! Eilinen päivä oli teollisen Suomen musta ja surullinen päivä, erityisesti Sotkamossa, Tampereella, Espoossa ja varmaan myös Salossa. Hallituksen päätös Sotkamon Terrafamen kaivoksen alasajosuunnitelmasta ei varmaan tullut yllätyksenä. Uskon, että eri vaihtoehtoja punnittiin huolella. Aikaikkuna mahdolliselle kaivoksen jatkamiselle jätettiin auki vuoden 2016 loppuun, mikäli ankkuriomistaja löytyy ja muut edellytykset täyttyvät. Kaikissa vaihtoehdoissa ympäristöstä huolehtiminen on välttämätöntä — ympäristö ja työ kättä lyökööt. Talvivaaran henkilöstö on elänyt pitkään epävarmuuden keskellä, ja jokainen heistä on kuitenkin sitoutunut kaivoksen työn edistämiseen. Näitä työn sankareita ja heidän perheitään ei pidä jättää nyt yksin. Ihmisien pitää välittää ja tukea heitä tässä tilanteessa.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Kysymykseni kuuluu: Meidän mielestämme Kainuun alue tarvitsee jämäkän kasvu-, elinkeino- ja työllisyyspoliittisen erityisohjelman ja siihen liittyvän rahoituksen. Mihin toimenpiteisiin hallitus tässä ja nyt ryhtyy Kainuun alueen korvaavien työpaikkojen ja työllistämisen edistämiseksi, varsinkin jos joudutaan kaivos ajamaan alas?

16.03 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Ihalainen, kiitos rakentavasta lähestymisestä tähän vaikeaan asiaan. Tämä ei todellakaan ole mikään helppo. Se oli raskas päivä, tuo eilinen päivä, eikä se tietenkään niitä työntekijöitä paljon lämmitä, mitä esimerkiksi minä heille sanon, mutta siitä huolimatta: Valtio varautuu tämän kaivostoiminnan lopettamisesta aiheutuvan rakennemuutoksen hoitamiseen Kainuuseen kohdennettavalla rakennemuutosmäärärahalla, 5 miljoonaa euroa, ja sillä tuetaan Kainuun aluetaloutta ja työllisyyttä. TEM, Kainuun ely-keskus ja maakuntaliitto valmistelevat Kainuun aluetta koskevan kasvusuunnitelman. Tämä on se lähestyminen hallituksella sekä tähän Talvivaaraan että tähän toiseen keissiin eli Microsoftiin, että odotetaan, mitä ideoita ja ajatuksia alueelta tulee, eikä lähdetä täältä ylhäältäpäin kertomaan, mitä tulisi tehdä. Me kuuntelemme, ja sitten koetetaan etsiä siihen keinot puuttua.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.05 Lauri Ihalainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Microsoftin päätös 1 350 ihmisen irtisanomisesta veti työntekijät hiljaiseksi. Meillä ei ole kerta kaikkiaan varaa, ei Tampereella eikä Espoossa, kovan luokan osaajien menettämiseen. Heidän työllistämistään ja ammattitaidostaan pitää pitää huolta. Nämä irtisanomispäätökset kertovat myös kyseisestä firmasta ja sen kohtelusta. Ei ollut kovin reilua Suomea kohtaan, ja lupauksiakaan ei kaikkia pidetty. Vähintä, mitä heiltä voidaan odottaa, on se, että he tukevat näiden ihmisten työllistävyyttä.

Mutta tästä kaikesta seuraa vähän laajempi kysymys. Antavatko nämä ikävät, mittavat, pahimmillaan lähes 3 000 ihmisen irtisanomisuhat aiheen arvioida uudelleen uutta suuntaa myös hallituksen työllisyyspolitiikassa ja siinä, miten ihmisiä tuetaan työttömyyden keskellä toimeentulon suhteen ja muutosturvan suhteen? Tässä kaivattaisiin nyt vähän uutta vauhtia, ja minä toivoisin, että tähän voitaisiin päästä.

16.06 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässäkin edustaja Ihalainen on aivan oikeassa. Juuri kun näytti siltä, että työttömyys, työttömyyden kasvu tasaantuu, niin sitten tulee näitä valtavia irtisanomisia, ja kylähän se on kylmä isku myös niille toimenpiteille, mitä hallitus on tehnyt. Mutta minä edelleen kyllä puolustan hallituksen toimenpiteitä, että me nimenomaan haemme sitä kilpailukykyä ja kasvua sitä kautta. Nämä ovat ikäviä vastoinikäymisiä joka kerta, kun tulee tällaisia valtavia irtisanomisia, olivat ne sitten tuhansien ihmisten tai yksittäisten ihmisten. Ne ovat jokaiselle oma kohtalonsa, ja niihin kaikkiin pitää suhtautua vakavuudella. Totta kai meidän täytyy arvioida tätä. Pitää muistaa, että Microsoft tästä kaikesta huolimatta on kuitenkin kantanut sitä yhteiskuntavastuuta muun muassa tämän Polku-ohjelman kautta, jonka kautta on sitten tullut yli sata startup-yritystä. Tämä tietysti luo jonkunlaista toivoa näille, koska näillä ihmisillä on osaamista.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

16.07 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen päätös lähteä valmistelemaan Talvivaaran kaivoksen alasajoa oli oikea. Se ei ole iloinen päätös, se on surullinen päätös, mutta se oli ainoa oikea päätös. Silloin pitää antaa keuhut hallitukselle, kun on sen paikka. Talvivaaran kaivos on ollut Kankkulan kaivos. Rahaa on syydetty ja ympäristöasioita ei ole saatu kuntoon. Me tarvitsemme Suomessa tulevaisuudessakin teollisia työpaikkoja ja tarvitsemme myös kaivoksilla olevia työpaikkoja, mutta Talvivaara on esimerkki siitä, että kannattavaa liiketoimintaa ei voida tehdä, jos ympäristöstä ei huolehdi.

Alasajon aikana työpaikkoja kaivoksella edelleen on. Tämä ei ole kertaisku laakista, mutta nyt on tärkeää, että hallitus ohjaa määrärahoja Kainuuseen, jossa on jo valmiiksi vaikea työllisyystilanne, niin että pystytään välittömästi alkamaan rakentaa siltaa, että kun työpaikat vähenevät kaivoksella, niin syntyy (Puhemies koputtaa) uusia työpaikkoja.

16.08 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuosta en löytänyt kysymystä, enemmän oli tällainen kommenttipuheenvuoro. Mutta en ota siihen kantaa, onko tämä Talvivaara, Terrafame ollut alun perin hyvä vai huono bisnes, se ei kuulu minun toimenkuvaani. Minun toimenkuvani on huolehtia siitä työllisyydestä, ja totta kai siitä kantaa koko hallitus huolta.

Kainuu on alueena haastava, koska tällainen työllisten määrän häviäminen alueelta on valtava isku. Edustaja on aivan oikeassa siinä, että myös tämän alasajovaiheen aikana siellä on paljon työtä, mutta ei tietenkään siinä mittasuhteessa kuin nyt sitten, jos se olisi tuotannollisessa toiminnassa. Tässä on se portti olemassa, että jos siihen löytyy sijoittaja, niin sitten voidaan miettiä, että se saisi tulevaisuutta myös kaivostoiminnalle, mutta tämä oli eilinen päätös. Minun ymmärtääkseni tämä oli alasajopäätös. Se vaatii tiettyjä toimenpiteitä, mutta me seuraamme tätä tilannetta ja yhdessä alueen toimijoiden kanssa koetamme näitä ongelmia ratkaista.

16.09 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! En nyt aivan pysty yhtymään näihin ministeri Lindströmin keuhuihin Microsoftin pienistä toimenpideohjelmista.

On hyvä palauttaa mieleen, mitä tuo yritys lupasi vuonna 2013: Suomesta tulee Microsoftin kehittämispiste eli niin sanottu hub, työtä ei ole tarkoitus siirtää vaan kehittää paikan päällä, olemme hyvä yrityskansalainen Suomessa, investoimme Suomeen. Ja vielä myöskin kirjeessä työntekijöille mainittiin, että ei ole merkittäviä suunnitelmia muuttaa työn tekemisen sijaintia maailmassa integraation aikana. Nämä kaikki lupaukset on kuitenkin nyt petetty, ja voi sanoa, että tällaista yhteiskuntavastuuta tämä yritys ei ole kantanut eikä pitänyt lupauksiaan.

Eilen te, ministeri Lindström, totesitte, että aiotte hakea rahoitusta myöskin Euroopan globalisaatorahastosta. Onko nyt laskettu, minkälaista kansallista rahoitusosuutta tarvitaan, kun ollaan hakemassa rahoitusta sieltä, ja toisaalta, minkälaisen työllisyyspaketin hallitus on tuomassa nytten lisäbudjetissaan?

Me tarvitsemme nyt työllisyysmäärärahoja, me tarvitsemme toimenpidepaketteja näitten molempien paikkakuntien irtisanotuille ja mahdollisesti (Puhemies koputtaa) irtisanotaville ihmisille.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

16.10 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun sanoin, että Microsoft on kantanut kuitenkin sitä yhteiskuntavastuuta, en tarkoittanut sillä sitä, että olisin jotenkin olankohautuksella ohittanut ne kaikki annetut lupaukset.

Se on ihan selvää, että pettymys oli suuri, ja se varmaan näkyi myös minun naamastani eilen, kun annoin haastattelua. En tiedä, onko se, että alkaisin sitä yritystä sitten niin sanotusti haukkumaan julkisesti kovalla kädellä, kauhean rakentavaa. Minä olen pettynyt, erittäin pettynyt, heidän päätökseensä ja niihin lupauksiin, mitä on annettu suomalaisille työntekijöille, sen sanon ääneen.

Toisekseen, he ovat luvanneet, että he kantavat tätä vastuuta — tämä Microsoft Polku-ohjelma. Totta kai, suhteessa siihen, mitä on luvattu, pientähän tämä on, mutta onhan se parempi kuin ei mitään ja paljon enemmän kuin mitä moni muu yritys kantaa vastuutaan. Että tätä tässä tarkoitin.

Globalisaatorahastoon on heti välittömästi lähetetty hakemus. Me saamme varmaan ihan muutaman viikon sisällä sieltä kuittauksen siitä, miten siihen suhtaudutaan. Salon osalta puhuttiin muutamista miljoonista, näin on varmaan sitten myös tämänkin tapauksen osalta. (Sari Essayah: Entä se lisäbudjetti?)

16.11 Sanna Marin sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilinen uutinen Microsoftin irtisanomisista oli järkytys varmasti meille kaikille, erityisesti irtisanottaville työntekijöille, heidän perheilleen ja niille kaupungeille, joista työntekijöitä vähennetään tai toiminta lakkaa kokonaan. Tamperealaisena kansanedustajana ja kaupunginvaltuuston puheenjohtajana totean, että Microsoft Mobilen toiminnan loppuminen Tampereella on kova isku koko kaupungille. Kun mukaan lasketaan huhtikuussa ilmoitetut Nokian irtisanomiset, puhutaan Tampereella lähes tuhannen työpaikan vähenemisestä. Kaupungin työttömyysprosentti on tällä hetkellä hälyttävän korkea, yli 18 prosenttia, ja on selvää, että tarvitsemme myös valtion apua tilanteen ratkaisemiseksi.

Arvoisa puhemies! Kysynkin hallitukselta: tuleeko valtio tukemaan Tamperetta samoin kuin muita paikkakuntia on tuettu vastaavassa tilanteessa?

Lisäksi kysyn, onko hallitus vihdoinkin valmis lisäämään työllisyyden hoidon rahoitusta kokonaisuudessaan, sillä nyt rahoitus on ollut riittämätöntä ja tilanne kohtuuton työttömien ihmisten näkökulmasta.

16.13 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totta kai tämä huoli Tampereella, Espoossa ja jossain määrin myös Salossa — mutta varsinkin Tampereella ja Espoossa — on suuri. Totta kai me mietimme niitä keinoja, millä me voimme tähän hätään vastata. Tässä täytyy muistaa, että näillä ihmisillä on valtava määrä osaamista, ja sitä osaamista kannattaa nyt tietenkin hyödyntää ja katsoa, miten muuntokoulutuksen avulla voidaan näitä ihmisiä sitten saada uusille urille. Kuten tuossa sanoin, se Microsoftin oma ohjelma on tässä isossa roolissa, se, että he tarjoavat sitten tätä pakettia, että voisi lähteä miettimään jopa sitä yrittäjyyttä.

Sitten olen keskustellut tänään ministeri Mäntylän kanssa siitä, että sosiaali- ja terveyspuolella on varmaan jatkossa yhä enenevässä määrin halua siihen, että siellä on näitä osajia, myös näitä digiosajia, eli kaikkea tätä me olemme tietysti miettineet. TEMin puolella on jonkin verran rahaa varattuna, mutta nämä isommat rahakysymykset osoitan kyllä sitten valtiovarainministerille.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

16.14 Tytti Tuppurainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä eilinen päivä oli totisesti kova isku Kainuulle, siitä ei yli eikä ympäri pääse. Nyt monessa perheessä Kainuussa alueella on epävarmuus, mitä tämän siirtymäajan päätteeksi on luvassa: ajetaan Talvivaara—Terrafame-kaivos kokonaan alas, mitä se tarkoittaa Kainuun alueen taloudelle ja työllisyydelle? Alueella on noin tuhat ihmistä työssä, ja selvää on, että suhteutettuna Kainuuseen se on todella kova ja raju isku. Tietysti ympäristövaurioitten korjaamiseen tarvitaan myöskin työtä, ja tämän työn rahoitus täytyy myöskin turvata, ja ne työpaikat täytyy turvata. Kainuun väki on sitkeää ja uutteraa, mutta ei tästä nyt pelkällä sitkeydellä selvitä vaan kyllä nyt tarvitaan hallitukselta hieman kättä pidempää.

Emme nyt saaneet, ministeri Lindström, vastausta tähän edustaja Marinin kysymykseen siitä, aiotteko te nyt muuttaa työllisyyspolitiikkaanne. Muutatteko te työllisyysmäärärahojen mitoittamista nyt niin, että aivan aidosti Talvivaara—Terrafamen ja toisaalta myös Microsoftin aiheuttamiin työllisyysongelmiin voidaan asiallisesti vastata?

16.15 Valtiovarainministeri Alexander Stubb (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mehän käsittelemme kahta vaikeaa asiaa ja kahta oikeastaan teollista murrosta, jotka olemme viime vuosien aikana Suomessa nähneet.

Talvivaaran suhteen meidän teimme oikeastaan kaksoispäätöksen, jossa ensimmäinen on hallittu alasajo. Hallittu alasajo ei vielä tässä vaiheessa tarkoita sen sulkemista. Tähän hallittuun alasajoon me siirsimme lisätalousarviossa 144 miljoonaa euroa, ja sitten myöhemmässä vaiheessa me päätämme, jos alasajo toteutuu täysimittaisesti, millaisia tukitoimia alueelle annetaan. Se toinen päätös on johdannainen tästä. Me toivomme toki edelleen, että löytyisi kansainvälinen tai yksityinen sijoittaja, joka ottaisi Talvivaaran haltuun. Peliäikää on niin sanotusti seitsemän kuukautta.

Microsoft on totta kai erillinen keissi tästä. On paljon puhuttu siltarahoituksesta, siitä järjestelmästä, jonka Microsoft luo, mutta olen kyllä edustaja Essayahin kanssa samaa mieltä siitä, että olen pettynyt niihin lupauksiin, joita Microsoft antoi. Olen sekä ulkomaankauppaministerinä että pääministerinä ollut mukana (Puhemies koputtaa) tätä kokonaisuutta neuvottelemassa, ja yksi esimerkki tästä on se, että datakeskus ei Microsoftin puolelta lupauksista huolimatta toteutunut.

16.16 Touko Aalto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tahdon tehdä yhden asian selväksi. Talvivaaran kaivos ei ole kaatumassa siihen, että hallinto-oikeus edellytti lain noudattamista vesiensuojelussa. Talvivaaran kaivos on kaatumassa siihen, että sen tuotanto on kannattamatonta ja se ei ole pystynyt hoitamaan ympäristövastuutaan. Ja siksi ihmettelen syvästi, että elinkeinoministeri sysää vastuuta tästä päätöksestä hallinto-oikeuden niskaan.

Mutta varsinainen kysymys työministeri Lindströmin suuntaan: aikooko hallitus nyt aloittaa äkillisen rakennemuutoksen tuen jo tämän siirtymäkauden aikana, jotta Kainuun työllisyyttä ja aluekehitystä voidaan tukea parhaalla mahdollisella tavalla? Ja sama koskee myös kaikkia niitä kaupunkeja, joita nämä Microsoftin irtisanomiset koskevat.

16.17 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Taisin tuossa ensimmäisessä vastauksessani sanoa, että valtio varautuu tämän rakennemuutoksen hoitamiseen. (Eduskunnasta: Siirtymäkauden aikana!) Me katsomme tämän keissin nyt ihan rauhallisesti läpi, mitä tässä on tehtävissä. Nyt on tärkeää se, että me kes-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

kustelemme alueen kanssa, sen jälkeen tehdään johtopäätöksiä siitä, mitä tarvetta siellä on. Minun mielestäni on tärkeä kuulla, mitä heillä on mielessä, miten he näkevät nämä asiat. Aivan sama periaate koskee myös Microsoftin osuutta, eli heti huomenaamalla — vaikkette sitä kysynytäkään, niin tämä varmaan kiinnostaa — on TEMissä palaveri kello 8 liittyen Microsoftiin. Eli kyllä me reagoimme, kaikkemme teemme sen eteen, että nämä valtavat ongelmat pystytään ratkaisemaan.

16.18 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eilinen oli kylmä päivä niin Kainuussa, Tampereella, Espoossa kuin myös Salossa. Synkyydestä huolimatta nyt tarvitaan sellaisia päätöksiä, jotka luovat näkymää ja toivoa, että ei jäädä tähän tuleen makaamaan, ja ennen kaikkea kaivataan konkreettisia päätöksiä ja toimenpiteitä. (Olavi Ala-Nissilä: Kuten?)

Jos ajatellaan nyt esimerkiksi näitä Microsoftilta irtisanottavia insinöörejä, siinä on valtava määrä inhimillistä pääomaa ja valtava määrä myöskin osaamista, kansainvälistä huipputaustaa, joka tarvitaan käyttöön. Suomihan on kiinnostava maa nimenomaan tämän osaamisen vuoksi. Tätä varten meillä on ollut sellaiset turvaverkot, joissa ihminen pystyy esimerkiksi uudelleen kouluttautumaan, esimerkiksi työttömyysturvalla. Tätä varten on ollut myös suoja-aika ihmisillä työttömyysturvassa, että heti ei tarvitse lähteä esimerkiksi puhelinmyyntitehtäviin vaan voi hakeutua uudelleen koulutukseen ja sitä kautta esimerkiksi yrittäjäksi tai uuteen työpaikkaan. Nyt näiden tietojen valossa, arvoisa työministeri, (Puhemies koputtaa) oletteko valmiita arvioimaan uudelleen hallituksen päätöstä suoja-ajan poistamisesta työttömyysturvasta?

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Siinä oli ministeri Stubb ensin pyytänyt. Haluatteko käyttää puheenvuoron? — Olkaa hyvä.

16.19 Valtiovarainministeri Alexander Stubb (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun puheenvuoro sallitaan, se ilman muuta käytetään.

Olen edustaja Lindtmanin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että toivoa ei pidä tässä tilanteessa jättää. Me olemme nyt suuressa murroksessa, ja ehkä se kaikista paras vertauskuva, mikä on, on 1990-luku. Silloinhan Suomi nousi telekommunikaatiovallankumouksen harjalle nimenomaan Nokian ja kännykkäbisneksen kautta ja siitä syntyi johdannaisesti talouskasvua ja työpaikkoja, joilla Suomi menestyi ja nousi itse asiassa lamasta 90-luvun alusta tuonne vuoteen 2008 saakka.

Uskon, että me olemme samantyyppisen teollisen vallankumouksen harjalla tällä hetkellä — neljäs teollinen vallankumous, joka pitää sisällään digitalisaation, robotisaation, teollisen internetin, tekoälyn, 3D-printtaamisen. Uskon, että ne tuhat insinööriä, jotka irtisanoetaan Microsoftin puolelta, ovat ne, jotka pystyvät myös Suomen tähän neljännen teollisen vallankumouksen aallonharjalle nostamaan.

Siinä mielessä olen teidän kanssanne täysin samaa mieltä, että toivosta ei pidä tässä vaiheessa luopua, ja uskon, että me kykenemme tässä vielä insinöörkansana nousemaan.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä ministeri Lindström.

16.20 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun meiltä häviää niitä korkean jalostusasteen työpaikkoja, niin kuin tässä tapauk-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

sessä on asianlaita, niin hallitus on hallitusohjelmassaan laatinut sen niin, että me nimenomaan haluamme myös tänne takaisin niitä korkean jalostusasteen työpaikkoja. Kun te kysytte, olemmeko me muuttamassa jotakin, me uskomme siihen hallitusohjelmaan mutta totta kai nämä tapaukset laittavat meidät aina tarkastelemaan näitä asioita ja totta kai meidän täytyy kyseenalaistaa myös omia ajatuksiamme silloin, kun tulee jotain uutta. Mutta toistaiseksi me menemme sillä ohjelmalla, minkä me olemme yhdessä sopineet, ja me uskomme siihen, että sitä kautta tulee kilpailukykyä ja tulee niitä korkean jalostusasteen työpaikkoja, jotta meidän ei tarvitse puuttua sitten sinne julkiselle puolelle niin paljon kuin olemme joutuneet puuttumaan.

16.21 Anders Adlercreutz r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Regeringens beslut att varva ner verksamheten i Talvivaara är korrekt och ingen vinner på efterklokhet.

Päätös ajaa alas Talvivaara on oikea. Kukaan ei voita sillä, että täällä harrastetaan jälkivii-sautta. Hallitus on ilmeisesti päättämässä nyt kuitenkin järjestää lisärahoitusta 144 miljoonnan euron verran. Sen päälle tulevat vielä alasajon kustannukset — puhuttaneen puolen miljardin kokonaiskustannuksista. Onko tämä lisärahoitus tässä vaiheessa tarpeen ja taroituksenmukainen toimenpide, ja aiheuttaako tämä lisäkustannus kiristyspaineita muualla budjetissa?

16.22 Valtiovarainministeri Alexander Stubb (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Talvivaara on ollut hallituksen pöydällä jo monta vuotta talouspoliittisessa valiokunnassa, ja joka kerta olemme joutuneet uudelleen arvioimaan. Muistaakseni Talvivaa-ran nykyinen toimitusjohtaja kertoi, että 20 kertaa hän on ollut talouspoliittisessa valiokun-nassa.

Meillä on ollut ohjenuorana kolme asiaa. Ensimmäinen on ympäristö: että siitä pidetään huolta. Toinen on työpaikat, ja kolmas on se, että se prosessi saadaan ylipäätään toimi-maan. Tästä siirrytään siihen, että yritys voitaisiin myös ostaa. Nyt riippumatta siitä, nos-tetaanko ja ajetaanko toiminta ylös ja myydään yritys vai nostetaanko ja ajetaan toiminta ylös ja sen jälkeen alas, siihen tulee kustannuksia. Teidän arvionne puolesta miljardista ei varmaankaan ole kaukana totuudesta. Aiheuttaako se kiristyspaineita muualla? No, totta kai se aiheuttaa, koska me elämme meidän talouden kehityksessä ja kehikossa ylipäätään. Mutta me lähdemme siitä, että meillä valtiona on vastuu muun muassa ympäristöstä, ja sen takia rahasta ei ole tässä vaiheessa kyse.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ministeri Soini oli pyytänyt puheenvuoroa edelli-siin kysymyksiin, olkaa hyvä.

16.23 Ulkoasiainministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri näin, kuin valtiovarainministeri sanoi. Nyt olisi vastuutonta olla antamatta mitään ra-haa ja sanoa, että tämä oli tässä. Kaikki prosessit jäisivät kesken, kaikki ympäristöasiat oli-sivat huonommalla tolalla. Tämä on inhottava päätös. Toivottavasti tässä vielä joku toivon kipinä pilkottaa. Se on nyt sitten se 7 kuukauden aikaikkuna.

Mutta totta kai, niin kuin edustaja Lindtmankin totesi, nyt tarvitaan toimenpiteitä, ja ky-syitte, mitä nyt tarvitaan. Nyt tarvitaan se kilpailukykysojmus. Haluan tässä julkisesti kiittää Paperiliittoa ja niitä liittoja, jotka ovat jo tehneet päätöksen periaatteessa siitä, että

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tämä olisi hyvä viedä eteenpäin. Siinä me saamme erinomaisen potkun, lähtöpotkun, ja myöskin myönteisyyttä ja hyvää mieltä tähän ja sopimisen kulttuuria. Toivon, että se todella syntyy. Vastuulliset liitot ovat jo aloittaneet, ja hyvä näin.

16.24 Arto Satonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilinen päivä tarkoitti sitä, että noin 2 500 ihmisen ja heidän perheidensä tulevaisuudesta tuli hyvin epävarma. Se on sikäli erittäin vaikea asia, ja siihen on reagoitava. Aivan kuten ministeri Soini äsken sanoi, paras tapa reagoida on se, että suomalaista kilpailukykyä parannetaan ja tämä kilpailukykysojmus saadaan nyt maaliin.

Mutta vaikka nämä irtisanomiset tapahtuvat massana, niin jokaisen työllistyminen on oma tarinansa: kenestä tulee yrittäjä, kuka löytää töitä saman alan firmoissa toisissa tehtävissä, ja kuka tarvitsee täsmäkoulutusta työllistymiseen toisiin tehtäviin. Aiemmat kokemukset esimerkiksi Nokian irtisanomisista Tampereella ovat osoittaneet, että näitä töitä on tarjolla. Talvivaaran tilanne on sitten omansa, toivottavasti myös siellä ratkaisuja löytyy. Kysymykseni työministerille kuuluu: onko nyt jo käytössä tai otetaanko käyttöön työstä työhön siirtyminen, että vielä sinä aikana, kun ollaan töissä, mahdollisimman monelle löydetään jo uusi polku työelämään?

16.25 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on nimenomaan yksi niistä keinoista, millä toivottavasti saadaan joillekin ihmisille se positiivinen ratkaisu. Ilman muuta nämä kaikki jo hyväksi koetut keinot ovat työkalupakissa, kun näitä ongelmia lähdetään ratkaisemaan. Me tietysti muistamme, että meillä on jo vuosien kokemus näistä. Itse saan jo näppylöitä sanoista "äkillinen rakennemuutos", se on ehkä enemmänkin jatkuva rakennemuutos kuin äkillinen. Meillä on kokemusta, miten näitä asioita hoidetaan, ja jotkut tapaukset on hoidettu hyvin ja jotkut sitten vähän heikommin, mutta me tiedämme, mitkä keinot toimivat. Näitä keinoja, totta kai, tässä koetetaan käyttää, ja samalla tämä yritys itse, niin kuin sanoin, toivottavasti kantaa yhteiskuntavastuuta ja tulee mukaan näihin talkoisiin auttamaan näitä ihmisiä eteenpäin.

16.26 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Eilen todellakin oli surun päivä. Se oli surun päivä, kun kuulimme uutisia niin Microsoftilta kuin Talvivaarastakin. Tampereella työpaikan menetys Microsoftin ja Nokian ilmoitusten johdosta tarkoittaa liki tuhatta ihmistä. Esimerkiksi moni Hervannassa työskentelevä nyt miettii huolestuneena huomista ja kokee kovasti epävarmuutta.

Puhemies! Tässä tilanteessa nousee vahvasti esiin se yleinen kysymys työllisyys- ja koulutusmäärärahojen tasosta. Niitä on leikattu tämän hallituksen toimesta näinä aikoina rajusti, ja SDP on jo useasti vaatinut sitä, että näitä työllistämisen voimavaroja saadaan lisää vastaamaan tähän kauheaan tilanteeseen.

Puhemies! Nyt kun tällainen tilanne on käsillä, niin kysyn uudestaan asiaa, johon emme saaneet vielä vastausta: eikö nyt olisi aika viimeistään lisätä kiireesti työllisyys- ja koulutusmäärärahoja?

Puhemies! On toinenkin asia, mihin ei vastausta vielä tullut, eli kysyn uudestaan (Puhemies koputtaa) tästä suoja-ajasta: mitä, ministeri, sanotte siitä?

16.27 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Käsittääkseni vastasin jo, että hallitus on omat linjansa päättänyt ja tarkastelee

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

aina niitä aika ajoin, ovatko ne ok. Nyt on tietysti sellainen tilanne, jossa me voimme näitä katsoa, mitä kaikkia toimenpiteitä voidaan tehdä, mutta en minä tästä aitiosta ryhdy teille lupaamaan lisää työllisyysmäärärahoja. Se ei ole minun mandaatillani, se on sitten hallitus, joka nämä asiat käsittelee keskuudessaan, jos ylipäätään on sitä rahaa antaa näihin. Kyllä me ymmärrämme tämän. Sanoin, että meillä on TEMissä jonkun verran rahaa, jota voidaan tänne kohdentaa, ja tämä on sitten tietysti se työkalu, mitä nyt käytetään, mutta sitten nämä isommat kuviot päätetään hallituksen sisällä. Tämä on varmaan semmoinen keskustelu, joka meidän on syytä käydä nyt.

16.28 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sipilän hallitus puhuu usein vähän halventavaan sävyyn tempputyöllistämisestä, mutta kyllä asia on niin, että tässä ajassa pitäisi käyttää kaikki mahdolliset temput, jotta saataisiin ihmisiä työllistettyä. Siinä mielessä olen hyvin pahoillani siitä, että työministeri nimenomaan vastaa vähän tällä tavalla vähättelevästi kysymykseen siitä, voisiko hallitus harkita lisäävänsä (Hälinää — Puhemies koputtaa) työllistämisen määrärahoja.

Kysyn teiltä: Viime kaudella säädettiin väliaikainen laki siitä, että jos henkilö, joka on pitkäaikaistyötön, työllistyy, niin hän saisi pitää muutaman kuukauden ajan työmarkkinatukensa huolimatta siitä, että hän työllistyy. Puhuttiin pitkäaikaistyöttömän tämmöisestä bonuksesta. Voisitteko tässä tilanteessa harkita, että kokeiltaisiin julkisella sektorilla sitä, että jos henkilö työllistyy vaikka työttömien yhdistykseen tai muihin kolmannen sektorin palveluihin, niin hän saisi pitää työttömyysrahansa? Voisitteko kokeilla sellaista tässä vaikeassa tilanteessa?

16.29 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kyllä millään voi ymmärtää, että minun puheessani oli muka halveksiva sävy. En todellakaan halveksi tässä tilanteessa.

Mutta mennään nyt sitten itse tähän kysymykseen. Kun te kysytte, että voisitteko harkita, minähän voisin harkita ihan mitä vain toimenpiteitä, jos minulla olisi yletön määrä rahaa, mutta kun nämä päätökset eivät synny tässä ja nyt, vaan täytyy käydä keskustelu hallituksen sisällä ylipäätään siitä, onko tässä linjassa, minkä me olemme valinneet, jotakin tarkastettavaa. Minä olen kertonut teille jo, että me näihin asioihin pureudumme vakavasti, käymme keskustelut alueitten kanssa, teemme johtopäätöksiä ja autamme sen, minkä pysymme, mutta tämmöiset, että tässä ja nyt muutetaan jotain linjaa radikaalisti, ovat niin isoja kysymyksiä, että en minä yksin niitä voi tässä ratkaista.

16.30 Matti Vanhanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on nyt budjettivuosi vasta alle puolivälissä, ja meillä on tälle vuodelle työllisyysmäärärahoja. Ei jokaisen suurenkaan irtisanomisen jälkeen ratkaisuksi pidä hakea sitä, että lisäbudjetilla rahaa. Päinvastoin, nyt ei Microsoftille pidä antaa sitä viestiä edes oppositiosta, että kyllä valtio maksaa, vaan minä olen varma siitä, että yhtiö on nyt halukas neuvottelemaan myös valtion ja irtisanottavien kanssa irtisanomispaketeista. Onko työministeri samaa mieltä, että nämä paketit pitäisi rakentaa niin, että sitä paremmin palkitaan, mitä ikään kuin aktiivisemmin ja nopeammin henkilö hakeutuu uuteen työhön tai lähtee startupeihin tai muihin? Tästä täytyy saada nyt kannustava järjestelmä ja tämä suuryhtiö maksamaan näitä kustannuksia, eikä niin, että ensimmäisenä huudetaan valtiota tähän mukaan. Ja Talvivaaran

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

osalla 144 miljoonaa lisärahaa tälle vuodelle — siis rahasta suuri osa kuluu sen kaivoksen pyörittämiseen, mutta kyllähän se on myös erittäin suuri työllistämispanso.

16.32 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Joo, edustaja Vanhanen kokeneena poliitikkona tiesi, miten tämä asia menee, ja näinhän tätä täytyy ajatella, että se yritys pitää saada mahdollisimman suureen vastuuseen siitä, mitä he ovat tässä tehneet, eli ovat irtisanomassa ihmisiä, ja he ovat kertoneet, että he kantavat tätä vastuuta, ja se vastuun kantaminen pitää tietenkin maksimoida. Ja nimenomaan on tämä kannustava puoli siinä, jos lähtee yritystä perustamaan. Siinä on se ajatus, että silloin voi jossain vaiheessa palkata joitain ihmisiä lisää ja se tuo uutta kasvua. Kyllä nämä kaikki kokemukset, niin kuin Nokian Bridge-ohjelma — vaikka ne eivät kaikille tuo ratkaisuja, niin siellä on hyviäkin tapauksia. Koetettaisiin niistä ottaa mallia. Minä ymmärrän sen, että tässä tilanteessa, tässä ja nyt, se ei kauheasti niitä työttömäksi jääviä lohduta, mutta se on vain niin, että on pakko katsoa eteenpäin. Tiedän sen ihan omasta kokemuksesta.

16.32 Ulkoasiainministeri Timo Soini (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Vanhanen kysyi oikeata asiaa ja antoi siinä aihion myös vastaukseen. Totta kai nämä paketit ja kaikki, mitä meillä on saatavissa sieltä, pitää ottaa. Nyt pitää rohkaista ja kannustaa niitä ihmisiä, joita tämä onnettomuus on kohdannut — se, että työpaikka on mennyt — että jatkuvasti ja heti aktiivisesti lähdetään työllistymään, hakemaan työtä eikä jäädä odottamaan sitä vaihetta, kun jokin pakettiraha loppuu, vaan lähdetään välittömiin toimenpiteisiin ja välittömään työnhakuun, ja sitä kautta luodaan positiivisuutta, kun on tietty turva, perusturva, ja ikään kuin tyyny tässä, että voisi olla helpompaa sitten lähteä eteenpäin. Tämä on minun mielestäni erittäin tärkeää.

16.33 Hanna Sarkkinen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kainuuta ei saa nyt jättää yksin tässä vaikeassa tilanteessa, vaan pitää tukea tulevaisuuden näkymiä, ja myös määrärahoja tarvitaan jo nyt siirtymäajalla ja toivottavasti siitä saadaan pian suunnitelma.

Nämä Microsoftin eiliset irtisanomiset olivat erittäin surullisia mutta eivät valitettavasti hirvittävän yllättäviä, kun katsotaan Microsoftin puhelinten myynnin kehitystä, ja kovin moni ei alun perinkään uskonut yhtiön lupauksiin työpaikkojen säilyttämisestä.

Microsoftin on tuettava irtisanottavien uudelleentyöllistymistä, mutta apua kaivataan myös valtiovallan puolelta. Tärkeää ict-alan kannalta on julkinen tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatorahoitus. Innovaatorahoitus maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin. Tutkimus- ja tuotekehitysrahoituksella voidaan synnyttää uusia työpaikkoja ja uusia innovaatioita ja tukea kasvua, saada niitä uusia nokiaita. Valitettavasti siltä puolelta on leikattu tosi paljon — Tekesiltä yli 30 prosenttia. Onko hallitus valmis suuntaamaan lisää rahaa Teke-sille, jolloin voidaan tukea Microsoftilta irtisanottavia työntekijöitä ja ict-alan kasvua?

16.35 Valtiovarainministeri Alexander Stubb (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Olen edustajan kanssa samaa mieltä siitä, että Microsoftin on otettava se vastuu, vähän samassa hengessä kuin edustaja Vanhanen tuossa äsken sanoi. Me emme myöskään voi rakentaa ikään kuin sellaista mielikuvaa, että valtio tulee tältä istumalta vastaan, kun Microsoft on tehnyt tämän päätöksen. Me tulemme käymään, totta kai, Microsoftin

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

kanssa tiukkoja neuvotteluja siitä, millä tavalla tässä asiassa edetään, ja uskon, että todistustaakka on nimenomaan tämän yrityksen puolella. Tältä istumalta en valtiovarainministerinä voi luvata minkäänlaista lisärahoitusta Tekesille tämän yksittäisen kysymyksen takia. Me käsittelemme budjettikysymykset aivan normaalissa järjestyksessä: osittain lisätalousarviossa, josta siis päätettiin tänään, ja sitten seuraavan kerran budjettiriihessä elokuussa.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Vielä kaksi kysymystä, elikkä edustaja Lindtman ja sitten alkuperäisen kysymyksen esittäjä Ihalainen.

16.36 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy selvyiden vuoksi sanoa, että eihän kukaan täältä oppositiosta, ainakaan minun tietääkseni, ole sellaista esittänyt, että nyt tässä sille Microsoftille pitäisi tehdä joku tukipaketti — kysehän on näistä ihmisistä. Haluan sen selvyiden vuoksi sanoa kommenttina tähän edustaja Vanhasen puheenvuoroon.

Mitä tulee tähän yrityksen vastuunkantoon, niin maailmalla se on perinteisesti hoidettu niin, että siellä se irtisanominen näissä tilanteissa on himpun kalliimpaa. Mutta kun tätä keskustelua on käyty Suomessa, niin aika vähän on tullut salin toiselta laidalta tähän tukea.

Arvoisa puhemies! Nyt olennainen asia on se, mitä konkreettista hallitus tekee. Ja yhteen kysymykseen me olemme jääneet vaille vastausta: aiheuttaako tämä muutoksia hallituksen päätöksissä työttömyysturvan leikkauksiin, suoja-aikojen poistamiseen, työllistämismäärärahoihin? Työministeri sanoi, että hän ei voi siltä istumalta luvata. Vaikka ette voi siltä istumalta luvata, niin sanokaa teidän arvionne työllisyydestä vastaavana ministerinä. Pitäisikö teidän mielestänne hallituksen työllisyyspolitiikkaa nyt muuttaa? Sen ihmiset haluaisivat kuulla.

16.37 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen työllisyyspolitiikka on osa tätä hallitusohjelmaa, ja me uskomme siihen. Ja kuten sanoin, me uskomme, että kun saadaan kilpailukykyä tähän maahan, me saamme niitä korkean jalostusasteen työpaikkoja, joista tulee verotuloja, joista tulee julkiselle sektorille rahaa. Emme ole muuttamassa tätä työllisyyspolitiikkaa näitenkään päätösten jälkeen, vaan yksittäisien tapauksien kohdalla me mietimme aina sitten, miten me voimme auttaa. Mutta eihän tämä meidän työvoimapolitiikka voi sillä lailla mennä, että eestakaisin sitä vinkslataan. Kyllä me uskomme tähän. Me olemme vuoden olleet vasta hallituksessa. Me uskomme siihen, että jälki rupeaa näkymään positiivisena, ihan tämän hallituskauden aikana.

16.38 Opetus- ja kulttuuriministeri Sanni Grahn-Laasonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaiken jo sanotun päälle tietysti ihan oleellinen asia on se, miten saadaan syntymään uutta, miten yritykset pääsevät eteenpäin ja pystyvät työllistämään uusia ihmisiä myös näillä alueilla. Samoin hallitus on tietenkin valmis keskustelemaan siitä, miten voimme koulutuksen keinoin vahvistaa irtisanottujen ihmisten mahdollisuuksia saada uutta työtä. Kun täällä erityisesti Tampereesta on kysytty, niin esimerkkinä vaikka sieltä, mitä voimme tehdä ja mitä jo tällä hetkellä teemme: Siellä on tällä hetkellä käynnissä aivan ainutlaatuinen, hieno hanke, joka kulkee nimellä T3, eli Tampereella kaksi yliopistoa ja ammattikorkeakoulu ovat yhdistämässä voimiaan. Me olemme rakentamassa aivan uut-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

ta, sellaista Suomessa ihan ennennäkemätöntä keskittymää, osaamista, missä yhdistyvät yliopistojen osaaminen ja ammattikorkeakoulun osaaminen, ja olen aivan varma, että sen seurauksena Pirkanmaan alue tulee vahvistumaan, ja tämä on ollut myöskin sellainen, mikä on vahvasti yhdistänyt Pirkanmaata ja ollut edunvalvonnan tavoitteiden kärjessä siellä. Me olemme opetus- ja kulttuuriministeriössä ja hallituksena valmiita strategiarahoituksella tukemaan voimakkaasti, että tämä hanke saadaan vietyä maaliin.

16.39 Lauri Ihalainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä olisin vielä toistanut sen kysymyksen, että eikö olisi hyvä rakentaa semmoinen jämäkkä, uskottava kasvun elinkeinopolitiikka ja työllisyyden erityisohjelma sinne Kainuun alueelle ja sitä rahoitusta etsittäisiin yhdessä. Me olemme valmiita edesauttamaan tällaisen ohjelman tekemistä, jos apua tarvitaan.

Toinen asia on se, että tämä ikään kuin aikaikkuna syksyyn, vuodenvaihteeseen jätettiin sen takia, jos löytyisi uutta ankkuriomistajuutta ja muut edellytykset täyttyvät. Mutta nyt jos meillä on vähänkin sydäntä näitä ihmisiä kohtaan, niin tämä aikaikkuna-aika on myös tärkeä sille, että vaikka se sulkeutuukin, on ihmisillä aikaa hakea koulutusta ja työtä ja käyttää tämä puoli vuotta myös sen etsimiseen. Senkin takia sitä aikaikkunaa nyt tarvitaan.

16.40 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edeltäjäni edustaja Ihalainen on ihan asian ytimessä. Kasvun ohjelma Kainuuseen: Tähän voisin oikeastaan vastata näin, että meillä TEMissä on ylipäätään valmistunut tai valmisteilla kasvuun liittyvää ohjelmaa. Mutta se, että Kainuuseen omansa — kun me keskustelemme sen alueen ihmisten kanssa ja pääsemme kuulemaan, mitä ajatuksia heillä on, niin kuten sanoin, jos meillä vain on keinoja auttaa, niin totta ihmeessä me autamme, ja kiitoksia siitä, että tekin tarjoatte apuanne tähän hommaan, tässä tarvitaan kaikkia. Kainuuta ei jätetä yksin.

Kysymyksen käsittely päättyi.

2.2. Suullinen kysymys vanhustenhoidosta (Heli Järvinen vihr)

Suullinen kysymys SKT 61/2016 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Seuraava kysymys, edustaja Järvinen.

Keskustelu

16.41 Heli Järvinen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Suurella todennäköisyydellä tälläkin hetkellä jossakin hoitolaitoksessa suomalaista vanhusta kohdellaan kaltoin. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto Valvira teetti aiheesta ison, laajan kyselytutkimuksen työntekijöille, ja tulos oli karmaiseva. Vastaaajista lähes kaikki, 93 prosenttia, olivat havainneet kaltoinkohtelua, joka viides määräilyä ja jopa rankaisemista.

Suomalainen hoitajamitoitus on niukka ja osin riittämätön, 0,5 eli yksi hoitaja kahta vanhusta kohden. Tässä kyselyssä tuli selvästi esiin myös se, että kiire ja hoitajien riittämättömyys lisäävät riskiä kaltoinkohteluun. Siitä huolimatta hallituksen suunnitelmissa on edel-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

leenkin kiristää hoitajamitoitusta ja laskea sitä 0,4:ään. Haluankin kysyä nyt hallitukselta, onko tämä karu tutkimustulos saanut teidät toisiin aatoksiin hoitajamitoituksen kiristämisen suhteen ja millä muulla keinoin aiotte parantaa suomalaisten vanhusten asemaa hoitolaitoksissa.

16.42 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Me olemme tämmöisen tutkimuksen ja selvityksen jälkeen tilanteessa, että olemassa olevia lakeja ja säännöksiä ei noudateta. Toisekseen me olemme tilanteessa, jossa nuo luvut kertovat, että inhimillinen toisesta ihmisestä välittäminen on häipynyt jonkin muualle kuin sinne, missä pitäisi auttaa sellaista naista tai miestä, joka apua tarvitsee.

Se, mitä näitten tutkimustulosten jälkeen on tehty, on, että viimeistään tässä vaiheessa yritetään muistuttaa ja tälläkin kyselytunnilla kertoa ääneen se, että meillä on vasta viime vuoden alusta tullut vanhuspalvelulakiin semmoinen kohta, jossa pitää jokaisessa hoitolaitoksessa omavalvontaan panostaa, pitää katsoa, miten kyseisiä eri yksiköitä johdetaan ja niin edelleen. Nämä puutteet kertovat muun muassa siitä, että voimassa olevaa lainsäädäntöä ei noudateta.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.43 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Lehti on puissa, ja siitäkin syystä moni suomalainen odottaa sote-uudistusta ja sen tuomia parannuksia myöskin vanhustenhuoltoon. Hallitus on kaavaillut laajamittaista yhtiöittämistä sote-uudistuksen yhteydessä, ja moni pelkää, että tämä yhtiöittäminen ei ainakaan kehitä tai edistä vanhustenhuollon, perusterveydenhuollon ja erikoisterveydenhuollon yhdistämistä ja yhteistyötä. Millä tavalla laajamittainen yhtiöittäminen saadaan toimimaan niin, että eri tasojen terveydenhuollot puhuvat samaa kieltä ja tekevät hyvää yhteistyötä?

16.44 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Alkuperäinen kysymys liittyi vanhusten kaltoinkohteluun. On jonkun verran matkaa siihen, miten sote-uudistus tähän avun tuo, kun ollaan tilanteessa, jossa 1) voimassa olevaa lainsäädäntöä ei noudateta, 2) kaltoinkohtelun yksi osa on se, että niissä yksiköissä, joissa tätä on havaittu, joista tämä palaute on tullut, esimerkiksi johtamisessa on toivomisen varaa, 3) me emme ikinä tule millään lainsäädännöllä tai millään sote-uudistuksella muuttamaan sitä tilannetta, jos henkilön, jonka tehtävänä on auttaa toista ihmistä, oma inhimillisuus tai käsitys siitä, miten tuota työtä pitäisi tehdä, on sellainen, että tällaisia palautteita tutkimuksessa tulee.

Sitten toisaalta on kyse resursseista. Miksi sosiaali- ja terveydenhuollon muutosta tehdään? Siksi, että käytettävissä olevat resurssit riittäisivät nykyistä paremmin niin henkilöstön osalta kuin eurojenkin osalta siihen tehtävään, joka esimerkiksi vanhuspalvelujen osalta arkea tulee olemaan.

16.45 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on kohdistanut erilaisia säästöjä ikääntyneisiin ihmisiin, kuten esimerkiksi nostanut palvelumaksuja, heikentänyt asumistukea ja myös kohdentanut lääkekustannuksia ikääntyneille. Palveluiden osalta säästöjä kohdistetaan nyt kaikkein haavoittuvimpiin ihmisiin elikkä nii-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

hin ihmisiin, jotka tarvitsevat päivittäin apua ja tukea kaikkeen elämänsä arkeen ja hoi-vaan.

Hallitus esittää nyt henkilöstömitoituksen heikentämistä. Me tiedämme, että vanhustyö on erittäin vaativaa ja raskasta ja moni työntekijä tälläkin hetkellä kokee, ettei hänen työtään arvosteta ja ammatillisesti hän ei pääse toteuttamaan työtään parhaalla mahdollisella tavalla. Yksinkertaisesti aika ei riitä toteuttamaan tätä arvokasta työtä.

Arvoisa puhemies! Ministeri Rehula, teille esitettiin kysymys nimenomaan tämän Valviran kaltoinkohtelun selvityksestä. Te ette kuitenkaan siihen vastannut selkeästi. Mitkä ovat teidän toimenpiteenne Valviran tekemän selvityksen osalta, (Puhemies koputtaa) tuletteko reagoimaan kaltoinkohteluihin ja niihin syihin, mistä ne syntyvät?

16.46 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kiljusella taisi olla vanha levy päällä niiltä osin, että ainakaan minun muistini mukaan hallitus ei puuttunut eläkkeensaajan asumistukeen, mutta voi olla, että muistan väärin. (Välihuutoja vasemmalta)

Mutta sitten itse asiassa kysymyksen. Mitä tehdään? Ensinnäkin, meillä on voimassa oleva vanhuspalvelulaki, jossa edellytetään sitä, että omavalvontaa lisätään. Jokaisessa vanhuspalveluja tuottavassa paikassa pitää olla omavalvontasuunnitelma. Toisekseen, näissä omavalvontasuunnitelmissa pitää käydä läpi esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus — tässä on edellisen hallituksen peruina tullut ilmoitusvelvollisuus niille ammattilaisille, jotka kokevat ja näkevät esimerkiksi kaltoinkohtelua tai muuten sellaista hoitoa, joka ei vastaa esimerkiksi ihmisarvoa. Tämä tutkimus kertoo senkin, että on suuria puutteita, esimerkiksi tietoisuuden puute siitä, että tällainen omavalvontasuunnitelma on pitänyt tehdä. Yksikään suunnitelma ei muutu käytännön toimiksi, jos asenteet ovat vinksallaan — jos esimerkiksi pelätään (Puhemies koputtaa) kertoa julkisuuteen ongelmista.

16.47 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Mäntylä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kiljunen nosti tämän lääkehoidon, nämä lääkekustannukset, myöskin tässä esiin, ja se on erittäin tärkeä kysymys, ja sillä on erittäin merkittävät taloudelliset vaikutukset myöskin iäkkäiden ihmisten taloudelliseen selviytymiseen ja myös siihen, minkä verran he ylipäättään käyttävät lääkkeitä. Haluan muistuttaa siitä, että meillä on nimenomaan nyt meneillään tämä rationaalisen lääkehoidon kehittämisohjelma, jossa pyritään siihen tarkoituksenmukaiseen, tarpeelliseen ja järkevään lääkehoitoon, joka parhaimmillaan myöskin säästää niitä kustannuksia näiden vanhusten kohdalla. Varmasti kaikki tiedämme, että silloin kun lääkkeitä käytetään, määrätään ehkä jopa tarpeettomasti ja määrätään päällekkäin, niin silloin ne kustannukset voivat kuukausitasolla nousta erittäin huomattaviin summiin ja heikentää myös sitä taloudellista selviytymistä.

16.48 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En usko, että hoitolaitoksissa ovat niinkään asenteet vinksallaan, vaan resurssit ovat todella vähissä, kun näitä omavalvontoja ja hoitosuunnitelmia siellä laitoksissa yritetään tehdä.

Mutta, arvoisa puhemies, tämä vanhustenhoidon tilanne on todella vakava, kuten edustaja Järvinen tässä sanoi. Tehtyjen selvitysten mukaan lähes kaikki hoitajat sekä kotihoitossa että laitoshoidossa ovat erittäin huolissaan vanhusten kaltoinkohtelusta ja jopa heitteillejätöistä. Hallitus kuitenkin vähentää hoitajia laitoshoidosta ja heikentää vanhuspalvelulakia. Hoitajat uupuvat, ja hoidon taso tulee heikkenemään. Tärkeintä juuri nyt olisi saa-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

da lisää motivoituneita hoitajia ja antaa heille mahdollisuus tehdä työnsä hyvin ja huolellisesti.

Arvoisa ministeri, miten taataan se, että jatkossa vanhustenhoito on laadukasta ja että alalle hakeutuu myös tulevaisuudessa motivoituneita ja hyviä hoitajia?

16.49 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässäkään asiassa ei musta muutu valkoiseksi puhumalla, mutta ei myöskään asia ja tilanne ole niin dramaattinen kuin tässäkin annetaan tällä kyselytunnilla ymmärtää. Harvemmin tulee uutisia niistä taloista tai niistä toimipisteistä, niistä yksiköistä, joissa välitetään, joissa on aikaa, joissa jokainen voi olla yksilö. Sitähän meidän pitää tavoitella.

No, sitten useampikin kysyjä on kysynyt, mitä hallitus tekee. Me olemme aloittaneet viime syksynä työn, jossa yhdessä kuntien ja maakuntien kanssa ollaan rakentamassa palveluohjaukseen uusia malleja. Me olemme rakentamassa hyvien käytäntöjen mukaisia toimintamalleja, jotka ollaan levittämässä koko maahan. Meillä on niitä toimintatapoja ja malleja, joissa on ihmisarvoinen kohtelu, joissa välitetään, joissa nykyisten säädösten ja resurssien puitteissa on aikaa hoitaa. Tätä työtä on aloitettu viime vuoden syyskesästä tekemään ja nyt kevään aikana ollaan jo kenttävaiheessa.

16.51 Anna-Maja Henriksson r (vastauspuheenvuoro): Värderade fru talman, arvoisa puhemies! Alla våra äldre har rätt till en värdig ålderdom, och det är också vår skyldighet att se till att vårt system är sådant att det fungerar så att man kan känna sig trygg. Vi har också närståendevårdare som gör ett oerhört viktigt arbete, och vi skulle inte klara äldre vården i Finland utan våra närståendevårdare.

Kuitenkin, arvoisa puhemies, tilanne on se, että kun puhutaan omaishoitajista, niin meillä on erilaiset käytännöt eri kunnissa, eli kriteerit vaihtelevat vähän kunnasta riippuen. On hyvä, että hallitus nyt tekee uudistuksia siltä osin, että omaishoitajat saavat lisää vapaapäiviä, ja tämä on tervetullutta, ja kiitokset siitä, mutta, arvoisa puhemies, onko hallitus ajatellut asiaa loppuun asti? Miten tulevaisuudessa omaishoidon tuen kanssa tehdään? Saa-daanko oikeudenmukaiset kriteerit, ja kuka sen omaishoidon tuen maksaa tulevaisuudessa: kunta, maakunta vai Kela?

16.52 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Nykytilanteesta matka jatkuu sosiaali- ja terveydenhuollon muutoksen jälkeen niin, että meillä on 18 järjestämisvastuulla olevaa toimijaa. Meillä on nykyisestä kriteeristöstä — joka on kirjava: laki on sama kaikille, mutta harkinnanvaraa on — matka kohti yhteneväisempiä toimintamalleja ja yhteneväisiä kriteerejä nyt sillä etapilla, sen jälkeen kun sote-muutos on saatu lainvoimaiseksi, että on enintään 18 kriteerit, ja itse haluan sanoa ääneen sen, että minusta muutos on merkittävä. Sen, tuleeko meille joskus päivä, että on vain yksi maksaja ja yksi toimija, sitten aika näyttää, mutta tämä muutos nyt ainakin ta-
pahtuu varmuudella.

16.53 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Meillä on monin paikoin hyvää ja ihmisarvoista vanhustenhoitoa, mutta valitettavan paljon myös esimerkkejä siitä sellaisesta hoidosta, joka ei täytä hyvän hoidon mittareita. Tämä Valviran

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

selvitys on kyllä huolestuttava hätähuuto vanhusten ihmisarvoisen kohtelun puolesta. Viime kaudellahan saatiin aikaan vanhuspalvelulaki ja myös päätös siitä, että jos löytyy yksikin sellainen hoitolaitos, jossa tuon suositustason alle jää henkilöstömitoitus, niin sen jälkeen säädetään lailla riittävästä henkilöstömitoituksesta, ja nyt olen kyllä huolestunut siitä, että hallitus on päinvastoin jo oma-aloitteisesti heikentämässä tätä henkilöstömitoitusta. Kysynkin nyt teiltä: eikö nyt olisi aika turvata vanhustenhoito sellaiselle tasolle, jolla me itse kukin haluamme oman vanhuutemme viettää? Ja se kyllä edellyttää niitä hoitavia käsiä. Eivät robotit korvaa ihmisarvoista hoivaa ja inhimillistä kontaktia.

16.54 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Yksikin kaltoinkohtelu saati fyysinen vamma, vammauttaminen on liikaa. Jokainen meistä on oma yksilönsä, ja jokainen kokee omalla tavallaan. Samakin hoito, hoidon taso ja hoivan taso saattaa jollekulle olla hyvä ja jollekulle huono.

Sitten se, ketkä päätimme ja mitä päätimme: En ole tämänkään puheenvuoron aikana halunnut mennä enemmälti historiaan enkä mene tässäkään kohtaa. Näiltäkin osin, mitkä ovat vanhuspalvelujen resurssit, voisin haluttaessa osoitella, mutta se ei hyödytä yhtään mitään. Se, mitä nyt haetaan, ja se, mitä tämä hallitus yrittää: ne tavat ja se huolenpidon taso, jotka ovat olemassa — meillä on malliesimerkkejä siitä, kuinka olemassa olevilla resursseillakin on aikaa ulkoiluttaa, syöttää, huolehtia perushygieniasta ja niin edelleen — pitäisi vain saada leviämään. Toisekseen, jos tämän hoitajamitoituksen (Puhemies koputtaa) säätäisi lailla, niin se olisi liian helppo ratkaisu tähän, koska esimerkiksi ongelma on paljon laajempi kuin vain yksi hoitajamitoitus.

16.55 Annika Saarikko kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppositio viriteli tärkeän keskustelun ikäihmisten hoidosta ja hoivasta. Tuossa samaisessa Valviran selvityksessä, jonka vastaanottajamäärä oli poikkeuksellisen suuri henkilöstön joukosta, oma huomioni kiinnittyi siihen, että kaltoinkohtelun kohteiden lisäksi oli selvitetty kaltoinkohtelun tekijää ja noin puolet osoittautui henkilöstölähtöiseksi ja puolet toisten potilaiden tai omaisten tekemäksi. Minusta siksi ministerin ensimmäisen puheenvuoron viesti siitä, että kysymys on siis nykyisin noudattamatta jättämisestä ja toisaalta ihmisarvoisesta kohtelusta toinen toisillemme, on yksi ulottuvuus, joka tässä selvityksessä on syytä ottaa huomioon.

Mutta haluaisin tiedustella ministeriltä, voisiko esimerkiksi tässä vanhusten ja ikäihmisten kotihoidon ja hyvän hoidon kärkihankkeessa yksi tavoite olla tämän paremman ohjeistuksen laatiminen henkilöstölle tämän kaltoinkohtelutilanteen kohtaamisissa: mitä tehdä, minne ottaa yhteyttä. (Puhemies koputtaa) Me muistamme muutaman kuukauden takaa valitettavan tapauksen omasta kotikaupungistani (Puhemies: Aika!) tähän samaan teemaan liittyen.

16.56 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin tosiaan tuohon tutkimukseen, joka on tehty, tuohon selvitykseen, jossa on kysytty asiaa, oletteko nähneet kaltoinkohtelua, on 93 prosenttia vastaajista vastannut, että kyllä. Yli 90 prosenttia on se luku. Vastaus oli myös jäsennetty niin, että hoitohenkilökunnan tai jonkun toisen asukkaan tai omaisen toimesta. Tämäkin pitää muistaa, että valvonnan kautta sen osalta, mitä tapahtuu siellä hoito- ja hoivayksikössä arjessa, valveillaoloaikana, näitä vaihtoehtoja on — valitettavasti — tilanteessa, jossa sitten hoito-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

henkilökunnalla esimerkiksi ei kenties ole ollut aikaa puuttua myöskään asukkaiden keskinäisiin tilanteisiin.

Mutta sitten kärkihankkeitten osalta tämä on se perusviesti, että nyt haetaan niitä ratkaisuja, jotka ovat osoittautuneet toimiviksi, ja tavoitteena on se, että hoitoyksiköittenkin ohjausta kyettäisiin (Puhemies koputtaa) parantamaan. Tämä on keskiössä yksi osa.

16.57 Kristiina Salonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jäin oikein miettimään sitä, mitä ministeri sanoi: "liian helppo ratkaisu", mikäli hoitajien määrästä säädettäisiin lailla — "liian helppo ratkaisu". Siis 14-paikkaisessa hoivakodissa, jossa vanhuksia on 14 kappaletta ja nykyisin esimerkiksi iltavuorossa työskentelee kaksi, jatkossa hallitus mahdollistaa, että siellä olisi ainoastaan yksi työntekijä. Ja te pidätte liian helppona ratkaisuna sitä, että säilytettäisiin esimerkiksi tämä mitoitus nykyisellä tasolla — päinvastoin, te haluatte leikata siitä mitoituksista — saati sitten, että me pitäisimme lain kautta huolen siitä, että jokaiselle vanhukselle jokaisessa hoivayksikössä ympäri Suomen olisi riittävästi hoitajia. Tämä kuulostaa järkyttävältä. Siksi haluan vielä kysyä, miten ihmeessä, ministeri, vanhusten palveluista voidaan enää leikata, kun työtä nykyiselläänkin tehdään jo ihan jaksamisen äärirajoilla.

16.58 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Rakentavan keskustelun käyminen näköjään on aavistuksen verran tai oikeastaan aika paljonkin hankalaa.

Me olemme tilanteessa, jossa tämän kysymyksen ensimmäinen kysyjä kysyi, mitä tehdään kaltoinkohtelulle. Vastasin ja vastaan: Voimassa olevan lain noudattaminen, voimassa olevien esimerkiksi omavalvonnan ohjeistusten noudattaminen, mitä siihen liittyy, on se polku, jota mennään eteenpäin. Jos hoitajamitoitus olisi ratkaisu siihen, että kaltoinkohtelu loppuisi sinä päivänä, kun tulisi hoitajamitoituksen se muutos, jota te nyt oppositiosta esitätte, niin olen pahoillani, jos käytin väärää sanaa ja liian löysää ilmaisua, mutta se hoitajamitoitus ei tule ratkaisemaan esimerkiksi johtajuusongelmaa tai asenneongelmia siinä, jos välittäminen, huolenpito ei ole aitoa tekemistä.

17.00 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oppositiolla oli kaikki mahdollisuudet viime kaudella kirjata hoitajamitoitus lakiin, mutta te ette sitä tehneet. (Välihuutoja vasemmalta)

Minä haluan oikaista sen virheen, kun täällä on puhuttu, että hoitajamitoitus laskee kaikkialla: Ei laske. Pitkäaikaisessa vuodehoivassa, siellä kaikkein raskaimmassa hoivassa, se hoitajamitoitus säilyy (Kristiina Salosen välihuuto) — saanko minä puhua, kun minä en kuule omia ajatuksiani — siinä 0,6:ssa. Mutta kaltoinkohtelu kaikissa tilanteissa on väärin, ja se on todella vakava asia, siihen pitää puuttua. Minä näkisin nyt, että Suomessa on taloiden paikka niissä hoivalaitoksissa, joista nämä tutkimustulokset tulevat. Avointa keskustelua, mukaan luottamusmiehet, työsuojeluvaltuutetut, omaiset puhumaan hoitajille, hoitajat puhumaan esimiehille, esimiehet puhumaan johtajille, millainen on hoivakulttuuri Suomessa. Kiire ei ole ratkaisu eikä saa olla selitys (Puhemies koputtaa) siihen, että kaltoinkohdellaan.

17.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yksi osa muutoksen mahdollisuutta on se, että näistä asioista puhutaan. Esimer-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

kiksi tärkeä viesti sinne työpaikoille työntekijöille on se, että ei peitellä sellaista, jossa ongelmia on ja jossa koetaan ja nähdään arjessa jopa ihmisarvolle alhaisia tilanteita. Näissä tapauksissa, mitä kuluneen talven ja kevään aikana on julki tullut lähtien siitä, mitä Turussa on tapahtunut, yksi osa sitä, mitä on vuosien varrella ehtinyt olla, liittyy siihen, että tieto ei ole riittävästi kulkenut. Tämä on aivan avainasia: jotta me pääsemme paremmalle tasolle, jotta inhimillisempi vanhuus on itse kullekin mahdollista, niin se tarkoittaa sitä, että pitää puhua ja ongelmat sitten korjataan, kun ilmenee sitä, että ongelmia on ollut.

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tämä kysymys on loppuun käsitelty. — Tänään kävimme siis kaksi hyvin ajankohtaista teemaa.

Kyselytunti päättyi.

3. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle: Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ison-Britannian, Irlannin, Latvian, Liettuan, Ruotsin ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.7.–31.12.2016

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2016 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 6/2016 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt päätetään ulkoasiainvaliokunnan mietinnön UaVM 6/2016 vp pohjalta kannanotosta selonteon johdosta.

Valiokunnan puheenjohtajan esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelussa on nopeatahtinen osuus, jolloin etukäteen pyydetty puheenvuorot saavat kestää enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia.

Keskustelu

17.03 Antti Kaikkonen kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! EU hyväksyi taisteluosastokonseptin vuonna 2004 sotilaallisessa kriisinhallinnassa tarvittavien nopean toiminnan kykyjen sekä unionin jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskykyjen kehittämiseksi. Huolimatta siitä, ettei taisteluosastoja ole toistaiseksi käytetty kriisinhallintaoperaatioissa, on konseptin puitteissa tapahtunut yhteistyö avannut EU:n jäsenvaltioille mahdollisuuden kehittää sotilaallista yhteistyötään, mukaan lukien taisteluosastojen yhteiset harjoitukset.

EU-taisteluosastot, arvoisa puhemies, ovat ensisijaisesti kriisinhallinnan työkaluja. Unionilla on käytössään muihin kansainvälisiin toimijoihin verrattuna poikkeuksellisen laaja välineistö, jota se pyrkii käyttämään kokonaisvaltaisen lähestymistavan puitteissa. Konseptin mukaan taisteluosastoja voidaan käyttää joko erillisjoukkoina tai osana laajempaa operaatiota. Valmiusjoukkoina ne eivät kuitenkaan sovellu pitkäaikaisiin tehtäviin. Yhteistyö YK:n kanssa sisältyy vahvana olettamuksena konseptiin.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Huolimatta siitä, ettei taisteluosastoja ole toistaiseksi käytetty, pitää ulkoasiainvaliokunta tärkeänä, että unioni ylläpitää tulevaisuudessakin kriisinhallintaan tarkoitettua nopean toiminnan kykyä. Tämä on tärkeää myös EU:n ja YK:n yhteistyön kannalta.

Arvoisa puhemies! Suomi on osallistunut taisteluosastojen valmiusvuoroihin, voi sanoa, vahvalla panoksella. Ennen tämänkertaista valmiusvuoroa suomalainen joukko on ollut valmiudessa viisi kertaa, ja kokemukset osallistumisesta ovat olleet myönteisiä. Valiokunta toteaa mietinnössään, että osallistumisella on ollut tärkeä merkitys Suomen kriisinhallintavalmiuksien ja Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisen kannalta. Valiokunnan arvion mukaan myös tämänkertainen osallistuminen noin 50 sotilaan vahvuisella joukolla antaa mahdollisuuden Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämiseen ja testaamiseen osana monikansallista joukkoa.

Kansallisen puolustuksen näkökulmasta taisteluosasto-osallistumisen keskeinen hyöty on ulkoasiainvaliokunnan mielestä liittynyt yhteistoiminnan ja yhteensopivuuden kehittämiseen taisteluosastoihin osallistuneiden maiden kanssa. Tällä on merkitystä myös Lissabonin sopimuksen keskinäisen avunannon lausekkeen käytännön toimeenpanon kannalta. Taisteluosastot ovat valiokunnan mielestä luoneet konkreettista toiminnallista perustaa osallistuneiden maiden yhteistoiminnalle myös muissa kuin sotilaalliseen kriisinhallintaan liittyvissä tilanteissa.

Arvoisa puhemies! Edellä kuvatuista hyödyistä huolimatta taisteluosastoja ei ole käytetty kertaakaan. Ulkoasiainvaliokunta yhtyy mietinnössään puolustusvaliokunnan lausunnossa esitettyyn arvioon, jonka mukaan taisteluosastokonseptiin tehdyt muutokset ovat olleet varsin pieniä ja vaikutuksiltaan vaatimattomia. On ilmeistä, että unionin jäsenmaat eivät ole olleet valmiita avaamaan konseptia kriittiselle tarkastelulle siinä pelossa, että keran avattua konseptia ei enää saataisi harsittua kokoon.

Valiokunta kävi keskustelua käytettävyydestä ja päätyi toteamaan, että Suomi voi aikaisemman aktiivisen osallistumishistoriansa puolesta hyvinkin esiintyä aktiivisena käytettävyyden kehittämiseen tähtäävissä keskusteluissa. Samalla kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että avain käytettävyyden lisäämiseksi liittyy ensisijaisesti jäsenvaltioiden todelliseen poliittiseen tahtoon käyttää taisteluosastoja.

Ulkoasiainvaliokunta pitää puolustusvaliokunnan tavoin tarpeellisena ja esittää eduskunnan hyväksyttäväksi kannanottoa, jonka mukaan eduskunta edellyttää, että ulkoasiain- ja puolustusministeriö laativat Ison-Britannian johtaman taisteluosaston valmiusvuoron päättymisen jälkeen selvityksen tähänastisen taisteluosasto-osallistumisen hyödyistä Suomelle. Selvityksessä tulisi lisäksi tarkastella Suomen tavoitteenasettelua suhteessa taisteluosastokonseptiin ja nopean toiminnan kyvyn kehittämiseen eri kansainvälisten toimijoiden kanssa. Tämä on tarpeellista myös siksi, että selonteossa ei selvitetä Suomen mahdollisia jatkosuunnitelmia taisteluosastoihin osallistumisen suhteen.

Ulkoasiainvaliokunta pitää taisteluosastojen valmiusvuoroihin osallistumista koskevan kansallisen toimintamallin keventämiseen tähänneitä ratkaisuja hyvinä. Näiden toimenpiteiden johdosta koulutus- ja perustamisvaiheen sekä valmiusajan kustannuksia on voitu merkittävästi vähentää. Ongelmallista sen sijaan on, että mahdollisen taisteluosasto-operaation kustannuksiin ei ole varauduttu ja ne jouduttaisiin näin ollen kattamaan lisätalousarviolla.

Arvoisa puhemies! Edellä sanotuun perustein ulkoasiainvaliokunta puoltaa sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen osana Ison-Britannian johtamaa taisteluosastoa ajalle 1.7.—31.12.2016. Valiokunta esittää eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton, että "edus-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

kunnalla ei ole huomautettavaa selonteon johdosta" ja "Eduskunta edellyttää, että ulkoasiain- ja puolustusministeriö laativat yhteistoiminnassa Ison-Britannian johtaman taisteluosaston valmiusvuoron jälkeen selvityksen tähänastisen taisteluosasto-osallistumisen hyödyistä Suomelle. Selvityksessä tulisi lisäksi tarkastella Suomen tavoitteenasettelua suhteessa taisteluosastokonseptiin ja nopean toiminnan kyvyn kehittämiseen eri kansainvälisten toimijoiden kanssa".

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Tähän väliin on pyytännyt puheenvuoron ministeri Soini. Sen jälkeen kaksi puheenvuoroa, Mustajärvi ja Myllykoski, sen jälkeen debatti.

17.09 Ulkoasiainministeri Timo Soini: Arvoisa rouva puhemies! Eduskunta on käsitellyt perusteellisesti selontekoa sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ison-Britannian johtaman taisteluosaston valmiusvuoroa 1. heinäkuuta alkaen. Kiitos erityisesti ulkoasiainvaliokunnalle ja puolustusvaliokunnalle erittäin hyvin laadituista mietinnöistä ja lausunnosta.

Suomi osallistuu EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon nyt jo kuudennen kerran, tällä kertaa Ison-Britannian johtamassa osastossa. Muut osastoon osallistuvat maat ovat Irlanti, Latvia, Liettua ja Ruotsi. Suomi asettaa osastoon tiedustelujoukkueen, ilmatulenjohtoryhmän, esikuntaupseereita ja tarvittavat tukielementit, kaikkiaan noin 50 sotilasta. Taisteluosastot ovat EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan ainoa pysyvässä valmiudessa oleva instrumentti ja keskeinen väline jäsenvaltioiden suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämiseksi. Suomelle taisteluosasto-osallistuminen on tärkeä osa johdonmukaista panostamme yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon, semminkin kun muistamme nämä terroriteot ja monet muut turvallisuusuhat. Tällä linjalla on aina ollut myös eduskunnan vankka tuki.

Arvoisa puhemies! Selonteosta käytiin tässä salissa kolme viikkoa sitten vilkas lähetekeskustelu, jossa nousi esille paljon tärkeitä kysymyksiä. Puheenvuoroissa annettiin vahva tuki Suomen osallistumiselle Ison-Britannian johtamaan taisteluosastoon. Monissa puheenvuoroissa painotettiin taisteluosastotoiminnan hyötyjä Puolustusvoimien kannalta. Kotimaan puolustukseen tarvittavien suorituskykyjen ja kriisinhallintavalmiuksien kehittämisen ohella korostettiin kahdenvälisen yhteistyöverkoston laajentamisen merkitystä. Lähetekeskustelussa nousi vahvasti esiin myös taisteluosastojen käyttö, tai pikemminkin sen puute. Tämä on tärkeä kysymys. Syyt käyttämättömyydelle ovat hyvin tiedossa, samoin ilmeisimmät keinot käytettävyyden parantamiseksi: yhteisrahoituksen lisääminen, osastojen joustavampi käyttö ja vaikeimpana poliittisen päätöksentekokyvyn parantaminen. Näitä Suomikin on johdonmukaisesti ajanut.

Eduskunta on eri yhteyksissä korostanut, että taisteluosastot voivat vahvistaa EU:n toimintakykyä vain, jos niiden käyttöön on todellinen valmius ja kyky. Tähän on helppo yhtyä. Keskustelua käytettävyyden parantamisesta on tärkeä jatkaa EU:n piirissä ja kansallistekin. Samalla pitää muistaa osallistumisesta nykyiselläänkin saatava kiistaton hyöty, yhteistoimintakyvyn parantaminen ja mahdollisuus kansallisen osaamisen kehittämiseen, testaamiseen ja vertailuun kumppanimaiden kanssa. Turvallisuusympäristön muuttuessa tulee kansainvälisen yhteistoimintakyvyn merkitys jatkossa entisestään korostumaan.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään asettanut puoltamaan Suomen osallistumista Ison-Britannian johtaman taisteluosaston valmiusvuoroon. Mietinnössä valiokunta painottaa taisteluosastoon osallistumisen merkitystä Puolustusvoimien suo-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

rituskykyjen kehittämiseksi ja arvioi, että myös tämänkertainen valmiusvuoro antaa siihen hyvät mahdollisuudet.

Mietinnössä nostetaan esille myös taisteluosastotoiminnan suhde EU:n avunantolausekkeen toimeenpanoon. Valiokunta arvioi, että taisteluosastojen yhteydessä tehty yhteistyö on luonut konkreettista perustaa osallistujamaiden yhteistoiminnalle myös muissa kuin kriisinhallintaan liittyvissä tilanteissa. Tämä on painava viesti. Jatkon osalta valiokunta edellyttää, että ulkoasiain- ja puolustusministeriö laativat yhteisen selvityksen tähänastisen taisteluosasto-osallistumisen hyödyistä Suomelle. Esitykseen liittyy sekä ulkoasiain- että puolustusvaliokunnassa esille noussut tarve arvioida myös Suomen tavoitteenasettelua suhteessa taisteluosastokonseptiin ja nopean toiminnan kyvyn kehittämiseen eri kansainvälisten toimijoiden kanssa. Tämän tehtävän otamme mielellämme hoidettavaksemme. Aika ajoin on hyvä pysähtyä ja arvioida kriittisesti sekä mennyttä että tulevaa: mitkä ovat panoksemme, mikä on tuotos, miten voimme tehokkaimmin ajaa tavoitteitamme.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Taisteluosasto-osallistuminen tukee Suomen kansallista puolustusta, suorituskykyjemme ja yhteistoimintakyvyn kehittämistä ja auttaa syventämään kahdenvälistä puolustusyhteistyötä tärkeiden kumppanimaiden kanssa. Se on konkreettinen kontribuutio EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja puolustusulottuvuuden vahvistamiseen. Nykypäivän maailmassa nämä ovat entistäkin painavampia syitä kantaa kortemme kekoon yhteisessä työssä.

17.15 Markus Mustajärvi vas: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Kaikkosta, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajaa, ja ministeri Soinia tiiviistä ja asiallisesta esittelystä, vaikka en kaikin osin olekaan asioista samaa meiltä. Puolustusvaliokunnassa jätin asiasta eriyvän mielipiteen, ja on paikallaan varmaan keskeisiltä kohdiltaan se esitellä.

Ensinnäkin EU:n taisteluosastolla ei ole ratkaistu yhtään kriisiä, torjuttu katastrofia tai eliminoitu ainuttakaan uhkaa. Ne eivät ole vastanneet siihen tarpeeseen, miksi ne aikoinaan perustettiin: kansanmurhien estämiseen. Tätä vuodesta 2007 jatkunutta valmiusvuoromyllyä on pyöritetty näkymättömänä pakkona, ja epäilen, että vaikka tuossa mietinnössä on olemassa lausuma, niin se johtaa vain siihen, että tätä myllyä pyöritetään ehkä hieman erilaisin ehdoin eteenkinpäin. Suomen toistuvista osallistumispäätöksistä on muodostunut jatkumo, jota ei kyseenalaisteta tai josta käytäisiin periaatteellista keskustelua. Toivottavasti tuo mietinnön kanta johtaa siihen, että asiat avattaisiin kuitenkin nykyistä paremmin.

On kuitenkin päivän selvää, että nykyinen EU:n taisteluosastokonsepti ja -järjestelmä ei voi elää enää pitkään. Jos taisteluosastot ovat nopean kriisinhallinnan ja sotilaallisen suorituskyvyn kehittämisen väline, niin kumpikaan peruste ei toimi. Nykyisellään EU:n taisteluosastojen perustamista ja kouluttamista voisi luonnehtia pitkäkestoiseksi kansainväliseksi kertausharjoitukseksi. Jos siitä on kyse, niin panos—tuotos-suhde voisi toisella tapaa toimien olla parempi. Jos taas pääperuste on EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistaminen, niin silloin pitää todeta, että kyse on yhä syvenevästä EU:n liittovaltiokehityksestä ja militarisoinnista vieläpä tilanteessa, jossa EU taistelee olemassaolostaan sisäisten ristiriitojen paineessa. Ja jos kerran EU:ssa ei ole juurikaan mitään muuta kiinni pitävää liimaa, niin onko sitten kaikenmuotoisen sotateollisen kompleksin rakentaminen se ainoa EU:ta koossa pitävä voima?

Päätös taisteluosaston käytöstä edellyttää EU:n kaikkien jäsenmaiden yksimielisyyttä. Jos puhutaan esimerkiksi jonkin kohteen, lentokentän tai sataman, turvaamisesta, rajatun alueen haltuunotosta tai niihin rinnastettavasta toiminnasta, on päätöksenteko auttamatto-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

masti jälkijättöistä. Jos ei ole yhteistä tilannekuvaa, kuinka syntyy yksimielinen päätös? Ja kyllä kai sen allekirjoittavat kaikki, että elämme Euroopassa hyvin epävakaa-aikaa.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on tehnyt ehdotuksen kannanotoksi, se kuuluu: "Eduskunta edellyttää, että hallituksen tulee valmistelussaan arvioida taisteluosastotoimintaan osallistuminen uudestaan, myös mahdollinen irtautuminen taisteluosastotoiminnasta."

Pahoittelen sitä, että en voi aikataulusyistä jäädä tänne debattiin ja keskustelemaan mielenkiintoisesta aiheesta enempää. (Timo Heinonen: Mikä on tärkeintä?) Kannanoton perusteluina ovat juuri, että todennäköisesti tämä tulee johtamaan kustannusten nousuun, EU:n militarisoimiseen ja liittovaltiokehitykseen. Ja en malta tässä kohtaa olla huomauttamatta aiemmista käsittelyistä. Esimerkiksi vuoden 2006—2007 käsittelyssä perussuomalaiset kokonaisuudessaan, koko eduskuntaryhmä, vastustivat EU:n taisteluosastoihin osallistumista. Eli niin se näyttää tämä EU:n liittovaltiokehityksen vastustaminen liudentuvan koko ajan, mutta minä kyllä aion siitä periaatteesta pitää kaikissa yhteyksissä kiinni.

17.19 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Kannatan edustaja Mustajärven ehdotusta kannanotoksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Aiemmin sovitusti tässä vaiheessa voidaan käydä pieni debattikierrros. Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

17.20 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia esittelystä niin ministerille kuin ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajallekin. On totta, että EUBG-joukot hyödyttävät suomalaista kansallista maanpuolustusta nimenomaan suorituskyvyn kannalta ja myös tätä yhteensopivuutta, mikä moneen kertaan tuli esiin, pystytään lisäämään. Täysin ongelmaton tämä kuitenkin ei ole, ja tietysti suuri ongelma siinä on meidän käytettävissämme olevat resurssit. Puolustusvaliokuntahan omassa lausunnossaan nimenomaan tähän puoleen haluaa kiinnittää huomiota verraten erityisesti niitä edellisen kerran kokemuksia vuodelta 2011, jotka maksoivat kohtuullisen paljon. Sen vuoksi näitä konkreettisia hyötyjä tulee hyvin kriittisesti tarkastella myös jatkossa. Nämä selvitykset ulkoasiain- ja puolustushallinnolle on tästä asiasta saatava.

17.21 Veera Ruoho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä maailmantilanteessa, jossa tilanteet voivat vaihtua ja eskaloitua nopeastikin vakaviksi konflikteiksi ja vähintäänkin kriiseiksi, valmius nopeaan reagointiin on olennaisen tärkeää. Tämä valmius ei synny itsestään, vaan siihen tarvitaan harjoitusta ja kokemusta, jota kertyy esimerkiksi YK:n operaatioissa, mutta nähdäkseni myös näillä EU:n taisteluosaston valmiusvuoroillakin.

Täällä edustaja Mustajärvi nosti mielestäni ihan mielenkiintoista kritiikkiä esiin, ja toivonkin, että tämä edellä mainittu selvitys tehdään ja siitä saadaan sitten vastauksia niihin huoliin.

Kokemuksesta tiedän, että tällaisilla YK-missioilla on sekä sotilaspuolella että siviilikriisinhallintapuolella tärkeitä "in mission training", mitkä ovat todella laadukkaita. Siinä saa sitä valmiutta tuleviinkin asioihin, ja niissä harjoitellaan käytännössä sitä yhteistyötä ja sen koordinoitua siellä.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

17.22 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen hieman ihmetellyt sellaisia julkisia puheenvuoroja, joissa on arvosteltu näitä joukkoja sen takia, että niitä ei ole koskaan käytetty. Eihän meillä Suomella ole armeijaakaan sen takia, että haluaisimme sitä käyttää, vaan nimenomaan sen takia, ettemme joutuisi sitä käyttämään. Ja sen takia tällaisia joukkoja on hyvä EU:lla myös olla. Puolustushallinto on todennut, että taisteluosastoissa mukanaolo on vahvistanut meidän oman puolustuksen toimivuutta ja ollut tärkeä osa sen kehittämisessä, ja tämänkin takia näissä kannattaa mukana olla.

Mutta on tietysti totta, että päätöksentekoa, taakanjakoa ja tämäntyyppisiä kysymyksiä on syytä arvioida niin kuin ulkoasiainvaliokunta omassa mietinnössään esille nosti. Mutta kysyisin ministeri Soinilta, voisiko tätä konseptia, tätä osuutta, mikä Suomelta tulee näihin joukkoihin, miettiä myös sellaiseksi malliksi, joka voisi jatkossa olla käytössä esimerkiksi EU:n avunantolausekkeen mahdollisissa käyttötilanteissa.

17.23 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Monesti puhutaan EU:n liittovaltiokehityksestä. Kaikilla on vähän erilainen käsitys siitä, mikä on liittovaltiokehitystä, mutta varmaan on selvää, että jos EU syventää erittäin paljon sotilaallista yhteistyötä, niin se jos mikä on liittovaltiokehitystä. Jos ajatellaan, mikä on Suomen rooli, niin meidän pitää olla mukana maailmalla ratkaisemassa kriisejä, osallistumassa, olemassa sovittelijana. Meidän vahvuutemme ovat erityisesti siviilikriisinhallinnassa ja YK:n rauhanturvaoperaatioissa, ja minusta on hyvä, että valiokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että tätä pitää arvioida, miten tämä on suhteessa tähän muuhun toimintaan. Edustaja Mustajärven tekemä kannanotto voimakkaammin vielä sanoo, että pitää arvioida todella näitä hyötyjä tästä taisteluosastokonseptista ja kustannuksia suhteessa tähän muuhun kriisinhallintaan, jota tehdään. Voitaisiinko antaa parempi ja vahvempi panos sillä, että nämä panostettaisiin siviilikriisinhallintaan ja YK:n rauhanturvaoperaatioihin?

17.24 Seppo Kääriäinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tämä BG-homma aloitettiin kymmenkunta vuotta sitten, niin silloin sitä arvosteltiin sillä, että ei pidä sekaantua kansainvälisiin selkkauksiin. Nyt arvostellaan sitä, että BG:tä ei ole käytetty kertaakaan tämän noin kymmenen vuoden aikana. Minusta on hyvä, että valiokunta esittää selvityksen teettämistä puolustus- ja ulkoministeriön yhteistyönä konkreettisista hyödyistä. Tämä on tärkeää senkin takia, että Suomi ei ole vielä suunnitellut osallistumista seuraavaan taisteluosastotoimintaan. Ministeri Soini lupasi, että tämä ponsi otetaan tosissaan, se on hyvä tässä todeta. Toivon, että tämä johtaa myös siihen, että Suomi Euroopan unionin sisällä pyrkii käynnistämään keskustelua vähän laajemminkin siitä, mikä tämän taisteluosastotoiminnan konseptin tulevaisuus ylipäätään on, ei pelkästään Suomen hyötyjen kannalta vaan myös EU:n näkökulmasta katsottuna.

17.26 Teuvo Hakkarainen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Mustajärvelle sen verran, että ei perussuomalaiset tässä ole takkiansa kääntänyt eikä sanojansa syönyt. Tämä EU:n kuolinpesä, johonka Suomi aikanaan on liitetty sillä tavalla, että... Jos meillä on kuolinpesä normaalissa elämässä täällä ja se kiinnitetään, se vastuu jää sille kuolinpesälle. Siellä on ollut SDP ja vasemmistoliitto, kaikki, kiinnittämässä Suomea tuohon

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

kuolinpesään. Nyt tämä vastuu on vain jäänyt meille, allekirjoittaneille, elikkä sieltä ovat lähtöisin nämä juuret.

Vielä tästä taisteluosastosta sen verran kysyisin, että... (Timo Heinonen: Perinnöstä voi luopua!) — Mitä? (Timo Heinonen: Perinnöstä voi luopua!) — Ei siitä voi. Kuolinpesä vastaa siitä, mitä se on tehnyt. — Niin, sen verran, että nyt kun on tällainen taisteluosasto ja meillä suurin kriisi täällä Euroopassa on tämä Eurooppaan tunkeutuminen tuolta Lähi-idästä ja muualta, eikö tällaisesta taisteluosastosta voisi siellä pikkuisen käyttää ja näyttää hampaista, että ei tänne tarvitse tulla?

17.27 Markku Pakkanen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Itse kuulun myös niihin, jotka pitävät tätä taistelujoukkoa ja korkeaan valmiuteen asettamista hyvänä asiana. Haluaisin kiinnittää siihen osaan huomiota, että tässä nämä yhteistyökumppanit ovat ainakin minusta hyvin mielenkiintoiset. On Iso-Britannia ja Irlanti, ja erityisesti Ruotsin kanssa tehtävä yhteistyö on tärkeä huomioida, koska muutenkin tätä Ruotsi-yhteistyötä tässä on viime aikoina kovasti korostettu. Tämä hyötyjen selvittäminen on äärimmäisen tärkeää, koska tulevaisuudessakin tätä asiaa joudutaan eri syin perustelemaan aina, kun näitä joukkoja kenties sitten asetellaan. Itse näkisin kuitenkin tämän harjoittelun ja valmiudessa olon tärkeäksi asiaksi. Täällä 10 päivän lähtövalmius, jos se kutsu tulee, on jo aikamoinen valmiustila ja osoittaa kyllä silloin Suomen valmiuskykyä, osoittaa tällaista kansainvälisessä toiminnassa mukanaoloa.

17.28 Markku Eestilä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on puolueeton maa, jonka täytyy vaalia hyviä suhteita, diplomaattisia suhteita, niin itään kuin länteenkin. Kuitenkin puolustusyhteistyössä me olemme suuntautuneet länteen, joten kysyisinkin ulkoministeriltä, kun nyt tätä Suomen hyötyä selvitetään, kannattaisiko samalla arvioida sitä, voidaanko hyödyntää Naton NRF-joukkoja ja sitä koulutusta, mitä tällä hetkellä Rissalassa annetaan, ja sitten tätä EUBG-yhteistyötä, että olisi niin kuin vähän sama johtaja jollakin tavalla organisaatiossa ja saataisiin sitä kautta ehkä synergiaa ja harmoniaa tähän puolustus- ja kriisinhallintayhteistyöhön.

17.29 Antti Kaikkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässähän nyt on tietysti semmoinenkin mielenkiintoinen yksityiskohta, että Iso-Britannia vetää tätä valmiusjoukkoa ja tässähän on kuukauden päästä niin sanottu brexit-kansanäänestys edessä, jossa ratkeaa se, jatkaako Iso-Britannia ylipäätensä EU:n jäsenenä. No, se ei nyt tähän vaikuta. Iso-Britannia on kaikissa oloissa EU:n jäsen ainakin sen aikaa, kun tämä valmiusjoukko toimii, ja varmasti vielä jonkun aikaa sen jälkeenkin, toivottavasti pitkään. Mutta kieltämättä Ison-Britannian poistuminen EU:sta olisi iso juttu ja ongelmakin myös EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta. Iso-Britannia on keskeinen sotilasvoima unionissa. Mutta toivotaan sen suhteen järkevää äänestyspäätöstä.

Arvoisa puhemies! Katsoin tuota vasemmistoliiton kannanottoa. Siinä pyydetään arviointia. Ei se nyt ihan kamalan kaukana ole siitä, mitä valiokuntakin esitti. Valiokuntakin on sitä mieltä, että tätä pitää arvioida. Jatkohan on sinänsä auki, koska mistään ei ole vielä sovittu tämän vuoron jälkeen. Tietysti jos ulkoministerillä on näkemystä siitä, mennäänkö tämän jälkeenkin mukaan, niin se olisi tietysti mielenkiintoista kuulla, vai tapahtuuko senkin arviointi sitten vasta vähän myöhemmin?

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Mäkipää. — Täällä on vielä Mäkipään jälkeen kolme muuta pyydettyä vastauspuheenvuoroa, ja sen jälkeen jos ministeri varautuisi sanomaan vielä muutaman sanasen.

17.30 **Lea Mäkipää ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka puheenvuoroni onkin seuraavana, niin haluan myös Mustajärven sanoin sanoa, että henkilökohtaisesti en tietenkään kannata EU:n liittovaltiokehitystä. Mutta silti pidän osallistumista kansallisen puolustuskyvyn kehittämisen kannalta tärkeänä. Kun puhutaan myös hinnasta, niin muistetaan, että vuonna 2011 tämä operaatio maksoi lähes 30 miljoonaa, nyt päästään sentään vajaaseen 3 miljoonaan. Ja niin kuin puolustusvaliokunta on ehdottanut oikein, on hyvä, että tehdään semmoinen kokonaisvaltainen selvitys, mitä hyötyä meille tästä operatiosta todellisuudessa on. Tämä ihan näin lyhyesti.

17.31 **Mikko Savola kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tässäkin taisteluosastossa, EUBG-taisteluosastossa, on hyvä huomata Suomen osalta se, että suurin osa tähän osallistuvista sotilaista meiltäkin on reserviläisiä, eli meillä on erittäin toimiva tämä yleinen asevelvollisuus ja reserviläisiin pohjautuva järjestelmä, joka pystyy myös kansainvälisiin tehtäviin tuottamaan erittäin laadukasta väkeä.

Mutta pohtisin hieman myös edustaja Kaikkosenkin esille nostamaa asiaa, tätä Iso-Britannia-vetoista taisteluosastoa, mihin me osallistumme, ja siellä tosiaan tämä kansanäänestys käydään. Kysyisinkin ministeriltä: mikä teidän arvionne ylipäänsä turvallisuuspoliittisista vaikutuksista koko Euroopan unionin alueelle ja meille Suomellekin olisi, jos Iso-Britannia EU:sta lähtisi pois? Kuinka nopeasti nämä vaikutukset tulisivat, ja mitkä olisivat ne vaikutukset? Tästä olisi erittäin mielenkiintoista teidän arvionne nyt kuulla.

17.32 **Timo Heinonen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Niin kuin edellä todettiin, valtaosa, noin 80 prosenttia, tähän tehtävään osallistuvista suomalaisista on reserviläisiä, ja se kertoo hyvin ja vastaa hyvin myös siihen kysymykseen, että meillä löytyy näitä vapaaehtoisia naisia ja miehiä erilaisiin kansainvälisiin tehtäviin, jotka ovat nousseet esille myös tämän EU:n avunantokysymyksen ympärillä. Osaltaan tämä myös vahvistaa sitä, että meidän pitää olla EU:ssa entistä aktiivisempia sen eteen, että EU:n ampuma-asedirektiivi ei missään tapauksessa tule voimaan siinä esitetyssä muodossa kuin se on ollut, sillä tämä meidän reserviläisjoukko, joka lähtee tännekin — siis valtaosahan tästä joukosta käyttää reserviläisammunnoissa niitä aseita, jotka EU:n ampuma-asedirektiivin myötä tulisivat kielletyiksi, ja sen takia haluan kyllä antaa kiitosta ministereille, ministeri Soinille mutta myös Orpolle ja Niinistölle, siitä, että määrätietoisesti on estetty, että tämän tyyppinen lainsäädäntö ei vaaranna meidän puolustusratkaisua.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä vastauspuheenvuoro edustaja Ruoholla, ja sitten ministeri.

17.34 **Veera Ruoho ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mainitsin aikaisemmin puheessani konfliktit ja erilaiset kriisit, mutta unohdin mainita nämä terrori-iskut: todellakin on äärimmäisen tärkeätä, että nämä taisteluosastot ovat sitten toimintakykyisiä, jos sattuu tulemaan isommallakin mittakaavalla niitä. Ongelmanahan on, ja itse poliisina olen oppinut sen, että sinä et tiedä, minkälaiset sinun vastustajasi kyvyt ovat, että rikolliset

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

eivät kerro, mitkä heidän arsenaalinsa ja suunnitelmansa ovat. Eliikkä on todellakin tärkeätä olla valmiina varautumaan pahimpaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jos ymmärsin, niin ministerillä voisi olla valmius pieneen kommentointiin. — Olkaa hyvä.

17.35 Ulkoasiainministeri Timo Soini: Arvoisa herra puhemies! Kiitos hyvästä debattiosuudesta. Tämä oli erinomaista pohdintaa. Arvostan sitä suuresti, että Suomen eduskunta käy vastuullista keskustelua tässä, käy perusteltua keskustelua, tekee kunnollista valiokuntatyötä ja sitten pohtii näitä monia asioita laajasti, koska me elämme muuttuvassa maailmassa, joka on todella monella tavalla haastava, osin ennakoimaton.

Tämä vaikutusarvio, johon muun muassa edustaja Kääriäinen viittasi — ja joka oli myös puheenjohtajan ja monien muittenkin puheissa — on paikallaan. On syytä katsoa, miten on mennyt, mitä voidaan parantaa.

Edustaja Mäkipää aivan oikein totesi tässä, että tämä on ollut joskus todella kallis asia, nyt se on kustannustehokkaampi, se ei maksa niin paljon. Tämä on arvokas näkökulma. Eli tämä asia on elänyt, ja tämä tilanne on parantunut niistä ajoista, joista täällä edustaja Mustajärvi, joka nyt ei siis ole paikalla, puhui. Ihmettelen kyllä vähän tätä, mutta olisin nyt hänelle vastannut, että joka tapauksessa niistä ajoista tähän aikaan, nyt kun tämä hallitus on ollut, tilanne on voimakkaasti parantunut. Mutta sinänsä edustaja Mustajärven pohdinnassa oli myöskin omat ansionsa. Itse minä katson näin, että on hyvin arvokasta, jos eduskunta laajasti kokonaisuudessaan pystyisi ulko- ja turvallisuuspolitiikan asioissa olemaan yksimielinen, pystyisi sen verran katsomaan ja vaikuttamaan mietintöihin valiokunnissa, jotta saataisiin kansallinen konsensus, koska kaikkia suomalaisia puolustetaan ja kaikkien takia näitä asioita tehdään. Ei siinä kysytä jäsenkirjaa, ketä puolustetaan ja ketä ei. Kaikkia suomalaisia puolustetaan.

Tämä pohdinta solidaarisuuslausekkeesta ja avunantolausekkeesta on tärkeää, koska tämä on juuri yksi sellainen asia, joka meillä on ollut Lissabonin sopimuksessa, ovat olleet molemmat nämä, mutta ne ovat ikään kuin olleet kuolleita kirjaimia, mutta nyt raakojen terrori-iskujen ja raakojen väkivaltatekojen kautta tämä on tullut osaksi tätä meidän todellisuutta, ja silloin meillä, kas vain, olikin työkalupakissa jotain tällaista, jota meiltä Ranska pyysi. Me lähdemme vastaan, me peshmergalla vastaamme, mahdollisesti UNIFILillä ja muulla. Me autamme, me nujerramme terroristeja, me saamme arvokasta kokemusta, me saamme suorituskykyä, testattua meidän kykyjämme ja näin poispäin.

Edustaja Ruoho erittäin hyvin otti esiin käytännön operaatiot. Tiedän, että te olette itse ollut näissä YK-operaatioissa, ja se on arvokasta työtä. Haluan kiittää kaikkia niitä suomalaisia, jotka ovat näissä operaatioissa mukana, koska siellä se työ tehdään ja sieltä ne kokemukset on tärkeää hakea ja sieltä tuoda se tieto tänne ja päästä täten eteenpäin.

Sitten, edustaja Eestilä, emme me nyt ihan puolueeton ole, mutta me olemme sotilasliittoon kuulumaton maa, joka hakee mahdollisimman laajaa yhteistyötä. Muilta osin teidän puheenvuoronne oli erittäin hyvä ja ryhdikäs. Eli meidän pitää näitä asioita katsoa, mutta Suomi on puolensa valinnut. Me olemme osa länttä.

Sitten edustaja Hakkaraisen kuolinpesämetafora oli omalla tavallaan hyvin ansiokas. Esimerkiksi tällä hetkellä tämä kuolinpesämetafora näyttäytyy meille eurotukupaketteina, mikä on ollut kahden edellisen hallituksen rajua virhepolitiikkaa, mistä nyt sitten kuolin-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

pesässä kärsimme. Eli tämä oli erittäin onnistunut lainaus, hyvällä huumorilla — juuri selaista, mitä eduskunnan salissa pitää ollakin: lievää haastamista ja siihen vastaamista.

Sitten tämä oli tärkeä kysymys, minkä edustaja Savola esitti. Sitä ennen kuitenkin edustaja Pakkaselle: Tämä oli erittäin hyvä huomio, Irlanti ja Ruotsi. Meillä on tässä taisteluosastossa kaksi puolueetonta maata ja lisäksi meidän lähin yhteistyökumppanimme Ruotsi. Tämä on erittäin hyvä konsepti tässä tehdä työtä. Sitten meillä on Northern Groupissa myös osa näistä muista maista. Eli tämä on hyvä asia. Mutta sitten mennään tähän Britanniaan. Tosiasia on se, että me emme voi tietää sitä tulosta, gallupit tulevat ja gallupit menevät. Iso-Britannia itse päättää, mitä se tekee. Mutta tämä on erittäin merkittävä kolmesta eri syystä. Britannia on toiseksi suurin talous Euroopan unionissa. Se on Margaret Thatcherin neuvottelemasta rebatesta huolimatta toiseksi suurin nettomaksaja, ja se on kovin sotilaallinen voima Euroopan unionissa. On täysin selvää, että jos he lähtevät, sillä on dramaattiset, pitkälle menevät seuraukset. Se ei ole mikään semmoinen asia, että sanotaan, että menkööt, jos eivät tykkää olla. Se on suuri menetys ja valtavan kriisin paikka, se on ihan selvä asia.

Ja sitten kun arvioidaan merkitystä, niin meillä on esimerkiksi näitä rakenteita, on Natomumppanuutta, on UNIFILiä, on näitä monia. Nyt meillä oli myös ensimmäinen EU—Nato-kokous, johonka Suomi ja Ruotsi oli kutsuttu (Puhemies koputtaa) 28+2-kokoonpanossa. (Puhemies koputtaa)

Arvoisa puhemies! Tässä tiivistetysti.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Kiitoksia, 6 minuuttia. — Siirrymme puhujalistaan.

17.41 **Lea Mäkipää ps:** Arvoisa herra puhemies! Suomi osallistuu kuuden kuukauden mittaiseen Ison-Britannian johtamaan Euroopan unionin taisteluosaston valmiusvuoroon tämän vuoden jälkipuoliskolla. Suomen ja Ison-Britannian lisäksi taisteluosastoon osallistuvat Irlanti, Latvia, Liettua ja Ruotsi. Taisteluosaston koko on yhteensä noin 1 700 sotilasta, joista Suomen osuus on runsaat 50. Eri maaryhmistä koostuvat EU:n taisteluosastot ovat olleet valmiudessa kuuden kuukauden jaksoissa vuodesta 2007 alkaen, ja Suomi osallistuu nyt kuudetta kertaa.

Taisteluosasto on sotilaallisesti pienin itsenäiseen toimintaan kykenevä joukkokokoonpano. Tarkoituksena on, että joukkoja voitaisiin käyttää kriisinhallintatehtäviin tilanteissa, joissa tarvitaan nopeaa reagointia yllättävästi syntyneeseen kriisiin. Osastoon kuuluvat sotilaat ovat antaneet vapaaehtoisesta palvelussitoumuksen, jonka mukaisesti he ovat korkean valmiuden aikana viiden päivän lähtövalmiudessa osallistumaan mahdolliseen operaatioon.

Taisteluosaston käyttö on aina poliittinen päätös. Johtovaltiolla ja osastoon osallistuvilla mailla on suuri rooli päätöksenteon valmistelussa, mutta taisteluosaston lähettämisestä operaatioon päättävät EU:n jäsenmaat. Valmiudessa olevien joukkojen käyttämisestä EU:n operaatioissa päätetään Suomessa sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti. EU:n taisteluosastojen mahdollista käyttöä koskevat kansalliset päätökset valmistaudutaan tekemään nopeammin kuin päätökset osallistumisesta muihin sotilaallisiin kriisinhallintaoperaatioihin. Tähän liittyy myös ennakoon toteutettava selontekomenettely ennen valmiusvuoron alkamista. EU:n neuvoston päätös taisteluosaston käytöstä operaatioissa edellyttää kaikkien jäsenmaiden yksimielisyyttä.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Selonteossa tuodaan esiin, että taisteluosastojen merkitys Suomen sotilaallisten suorituskykyjen ja kriisinhallintavalmiuksien kehittämässä on vakiintunut ja tärkeä. Tämä toteutus on tietyssä ristiriidassa sen seikan kanssa, ettei seuraavaa taisteluosastoon osallistumista suunnitella puolustushallinnossa — näin on puolustusvaliokuntakin todennut lausunnossaan. Olisikin tärkeää, että ennen kuin päätetään uusista osallistumissitoumuksista, pyritään selvittämään ja vaikuttamaan siihen, miten taisteluosastokonseptia kehitetään EU-tasolla ja miten sen käytettävyyttä lisätään.

Kuten on todettu sisäisen turvallisuuden selonteossakin, Suomessa ja Euroopassa on turvallisuustilanne oleellisesti muuttunut lyhyellä aikavälillä. Nopeasti kehittyvät ja vaikeasti ennakoitavat uhat ovat mahdollisia. Osallistuminen on tärkeää juuri kansallisen puolustuskyvyn kehittämiseksi. Taistelukonsepti on vuodelta 2004 ja kaipaa perusteellista uudelleenarviointia. Suomen tulee olla Brysselissä aktiivinen päivittämisen eteenpäinviemisessä, jotta se saadaan aikaan ennen päätöstä seuraavaan valmiusvuoroon osallistumisesta. Lisäksi on tehtävä selvitys siitä, mitä hyötyä Suomelle on osallistumisesta ollut, kuten puolustusvaliokuntakin ehdottaa.

Arvoisa puhemies! Suomen osallistumisen koulutus- ja perustamisvaiheen sekä valmiusajan kustannukset on huomioitu sotilaallisen kriisinhallinnan määrärahoissa vuoden 2016 talousarviossa. Nämä perustamisesta, koulutuksesta ja valmiudesta koituvat kulut ovat yhteensä noin 2,5 miljoonaa euroa sisältäen sekä ulkoasiainministeriön että puolustusministeriön pääluokasta katettavat menot. Mahdollisiin osaston käytön kustannuksiin ei ole varauduttu vuoden 2016 talousarvioesityksessä. Ulkoasiainvaliokunta on aivan oikein kritisoinut sitä, että nämä kustannukset jäisivät lisätalousarvioon.

17.46 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvä ministeri ja hyvät edustajakollegat! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Kaikkonen kävi varsin laajasti ja hyvin läpi tämän asiakokonaisuuden, ja myös ministeri sitä tuon debatin edellä ja jälkeen läpi kävi. En sen tarkemmin lähde sitä enää läpi käymään, mutta puolustusvaliokunnan näkökulmasta haluan kiittää ulkoasiainvaliokuntaa siitä, että puolustusvaliokunnan huomiot on otettu kyllä varsin laajasti huomioon tässä mietinnössä ja myös tuo meidän esittämämme selvitys tästä toimivuudesta on kirjattu mietintöön.

Sellainen nyt tarvitaan ihan sen takia, että meillä eduskunnassa on varsin laaja yksituumaisuus, että tässä on haluttu mukana olla. Ja niin kuin tässä keskustelussa esille tuli, myös vasemmistoliitonkin jättämä vastalause on aika lailla myötäsukainen ja saman suuntainen kuin tämä mietintö, missä tämä selvitysosa on kirjattu, ja uskon, että kaikki kannattavat siitä, että selvitetään, miten näitä joukkoja voitaisiin uudistaa, miten niitä voitaisiin järkevällä tavalla hyödyntää niin, että ne vahvistavat meidän omaa puolustustamme. Meidän kannattaa olla mukana kaikissa sen tyyppisissä tehtävissä ja joukoissa, jotka vahvistavat oman maamme puolustusta, ja nämä ovat ennen muuta sellaiset.

Arvoisa puhemies! Samaan aikaan tämän käsittelyn kanssa eduskunnassa on käsitelty EU:n avunantolausekkeeseen liittyvän päätöksenteon mutta myös siinä käytettävien joukkojen lakeja, ja niistä osa on vielä eduskuntaan tulossa. Itse asiassa tässä keskustelussa nostin jo tuossa debatissa esille sen, että meillä voisi olla tarvetta miettiä tämän tyyppistä taisteluosastomallia myös tuohon EU:n avunantolausekkeiden yhteyteen. Nyt meillä on syntymässä hyvä päätöksentekojärjestelmä, jossa presidentti, valtioneuvosto, eduskunta ovat mukana, ulkoasiainvaliokunta ja niin poispäin, ja malli, jolla toivottavasti saadaan päätöksiä aikaiseksi Lissabonin sopimuksen hengessä eli kaikin mahdollisin keinoin.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Mutta meidän yhdeksi ongelmaksi on muodostumassa se, että tähän kokonaisuuteen, mikä on hyvin sukua tälle taisteluosastokeskustelulle, ei ole syntyneessä sellaista joukkoa, mitä voisimme siinä aikataulussa lähettää erilaisiin tehtäviin, ja tämä minun mielestäni olisi syytä nostaa myös avoimeen julkiseen keskusteluun paremmin. Meillä voisivat olla tällaiset valmiusjoukot, joita voitaisiin käyttää myös kansainvälisen avun tehtävissä. Joukkoihin voitaisiin sijoittaa kantahenkilökuntaa ja reserviläisiä, niin kuin tässäkin on, jotka allekirjoittaisivat sitoumuksen lähteä operaatioon heti, kun tarve ilmaantuu. Nämä joukot olisivat heti käytettävissä muun muassa hybridisodankäynnin tilanteessa, ja ne olisi varustettu, koulutettu ja harjoituttu välittömään toimintaan. Kriisitilanteessa eduskunta päättäisi, käytetäänkö niitä kotimaan puolustukseen vai lähetetäänkö kansainvälisen avunannon tehtäviin. Tästä löytyisi nyt toimiva hyvä malli, mitä voisimme kopioida EU:n taisteluosaston valmiusvuoroista tänne EU:n avunantolausekkeen käyttöön.

Malleja kannattaisi nyt pohtia niin, että olemme kaikilta osin sitten valmiita vastaamaan niihin sitoumuksiin, joita olemme antaneet. Ja ennen muutahan tätä pitää miettiä niinpäin, että emme me ole avun antaja, vaan me voimme yhtä hyvin olla avun saajia. Eli ei kannata toisaalta pelätä sitä, että me lähettäisimme omia nuoria naisiamme ja miehiämme kansainvälisiin tehtäviin pelkästään. Siihenkin pitää varautua, mutta meidän pitää myös muistaa se tässä keskustelussa, että me voimme saada myös apua tarvitessamme, ja tällaisen sotiliittoon kuulumattoman (Puhemies koputtaa) maan etu on pitää mahdollisimman laajaa tukintaa esimerkiksi EU:n avunantolausekkeesta esillä.

Arvoisa puhemies! Vahva tuki tälle toiminnalle, jota olemme EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroissa tehneet, mutta niin, että nyt selvitetään, miten voisimme sitä kehittää esimerkiksi (Puhemies koputtaa) Naton NRF:n tapaan, missä on edetty hyvään malliin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Kiviranta. — Edustaja Savolalla on sitten seuraava varsinainen puheenvuoro. Sopinee, että hän vastaa siinä yhteydessä. Nyt edustaja Kiviranta.

17.51 Esko Kiviranta kesk: Arvoisa puhemies! Suomen osallistuminen EU:n taisteluosastoon asettamalla sotilasosasto korkeaan toimintavalmiuteen on sekä valmistautumista mahdolliseen EU:ta koskevaan kriisiin että oman puolustuksen ja kansainvälisen yhteistyön kehittämistä. Taisteluosastoa ei ole sen olemassaolon aikana käytetty kriisinhallinta-tehtäviin, ja mahdollisen tilanteen eskaloituessa kriisin tasolle jollain alueella on osaston käyttäminen kriisin ratkaisemiseen poliittinen päätös, jolloin tilanne tulee arvioitavaksi sotilaallisen vaikuttavuuden lisäksi myös humanitaariselta kannalta.

Osaston haasteena on luonnollisesti ollut se, ettei jokainen osasto välttämättä sovi parhaiten eteen tuleviin tehtäviin. Asetetun osaston käyttömahdollisuuksia pystytään lisäämään parantamalla osastojen modulaarisuutta sekä eri osallistujien välistä tiedonkulkua. Modulaarisuuden lisääminen tapahtuu muokkaamalla joukkojen koulutusta siten, että ne kykenevät toimimaan entistä laajemmalla tehtäväkentällä. Huomionarvoista on, että Suomen kanssa samassa vuorossa ovat taisteluosastossa mukana myös Ruotsi ja Irlanti, jotka Suomen tavoin ovat liittoutumattomia maita.

Arvoisa puhemies! EU:n taisteluosaston kaltainen yhteistyö on maallemme tärkeää. Näin pystymme kehittämään kansainvälistä yhteistyötä sekä parantamaan omaa valmiuttamme mahdollisen kriisin uhatessa Suomea tai lähialueita. Näin saamme myös kustannus-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tehokkaasti oppia siitä, miten toimintaa tulee kehittää, jotta pystymme tarpeen vaatiessa toimimaan mahdollisimman tehokkaasti kriisin vaikutusten minimoimiseksi.

17.53 Mikko Savola kesk: Arvoisa herra puhemies! Tässä on tietysti paljon jo keskusteltu ja sanottu. Totean vain sen, että on hyvä, että meillä on aika hyvä konsensus tässä salissa ja ylipäättään Suomessa ulko- ja turvallisuuspoliittisista ratkaisuista. Vaikka tässä nyt yksi eriävä mielipide mukana onkin, niin käytännössä sen sisältö on aika pitkälti sama kuin mikä meillä jo täällä mietinnössä mukana löytyy.

Jäin pohtimaan tuota edustaja Heinosen esittämää ajatusta siitä, että tämän tyyppistä valmiudessa olevaa taisteluosastoa meillä täällä kotimaassa voitaisiin hyödyntää tähän, kun puhutaan kansainvälisen avun antamisesta ja vastaanottamisesta, tässä tapauksessa erityisesti siitä avun antamisesta. Haasteenhan tämä tuo siinä, että ensiksi meidän pitää tietysti tietää, minkä tyyppistä apua meiltä tarvitaan. Meillä on toistakymmentä erilaista suorituskkyä, joita me periaatteessa voisimme antaa, mutta taas tässä resurssipoliittiset kysymykset tulevat, eli raha suomeksi sanottuna, vastaan myös siinä, jos me korkeassa valmiudessa pidämme. Jos meiltä tarvitaan suojeluapua kemiallisia aseita vastaan, jos meiltä tarvitaan pioneeriraivaustoimintaa, jos meiltä tarvitaan kyberosaamista ja niin edelleen, mitä niistä me siinä tapauksessa pidämme korkeassa valmiudessa? Joka tapauksessa kyllä tästä keskustella kannattaa, mutta epäilen, että tämä ei kovin helposti laajemmassa konseptissa ainakaan äkkiä tulisi tapahtumaan.

Mutta tätä esitystä kannatan, ja eiköhän tällä eteenpäin päästä. Suomi on mukana EUBG-joukoissa, Ison-Britannian vetämissä sellaisissa.

17.55 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Suomi osallistuu tämän vuoden jälkipuoliskolla kuudetta kertaa Euroopan unionin taisteluosaston valmiusvuoroon. Puolen vuoden mittaiseen valmiusvuoroon osallistuvat Ison-Britannian johdolla Suomen lisäksi Irlanti, Latvia, Liettua ja Ruotsi. Suomen osuus on 52 sotilasta.

EU:n taisteluosastot ovat olleet toimintavalmiudessa vuodesta 2007 lähtien. Tarkoituksena on, että joukkoja voitaisiin käyttää kriisinhallintatehtäviin tilanteissa, joissa tarvitaan nopeaa reagointia yllättävästi syntyneeseen kriisiin. Taisteluosastoja ei ole tähän mennessä kuitenkaan koskaan käytetty. Taisteluosastot ovat ainoa EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan pysyvässä valmiudessa oleva joukko.

Suomi on katsonut, että on perusteltua osallistua taisteluosastotoimintaan. Osallistuminen tukee Suomen sotilaallisen toimintakyvyn kehittymistä. Samalla tuemme meille tärkeää EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Tänä vuonna valmiusvuoroon osallistuminen maksaa noin 2,65 miljoonaa euroa, kun se vielä viisi vuotta sitten maksoi 29 miljoonaa euroa.

Ulkoasiainvaliokunta ja perustuslakivaliokunta puoltavat Suomen osallistumista taisteluosaston valmiusvuoroon. Puolustusvaliokunnan lausunnossa todetaan muun muassa, että osallistuminen on tärkeää kansallisen puolustuskyvyn kehittämisen kannalta. Nopean toiminnan osaaminen kehittyy ja on kehittynyt osallistumisen myötä. Vaikeasti ennakoitavat uhkat ovat mahdollisia. Lisäksi kansainvälinen puolustusyhteistyö laajenee perinteisten kumppanimaiden ohella. Puolustusvaliokunnan lausunnon mukaan taisteluosastokonsepti vaatii perusteellista uudelleenarviointia EU:ssa. Suomen osalta valiokunta ehdottaakin,

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

että tehtäisiin selvitys siitä, mitä hyötyä Suomelle on osallistumisesta ollut. Ulkoasiainvaliokunta kritisoi mietinnössään sitä, että operaatiokustannukset hyväksyttäisiin vasta lisätalousarviomenettelyssä, mikä ei tue nopean toiminnan tavoitetta.

Arvoisa puhemies! Haluaisin myös kommentoida kritiikkiä siitä, että Puolustusvoimien sotilaita lähetetään niin sanotusti pakollisesti kansainvälisiin tehtäviin. Kuitenkin puolustusministeri Niinistö on todennut, että pakko koskisi vain Puolustusvoimien palkattua kantahenkilökuntaa — sotilaiden osalta siis ammattisotilaita, joille osallistuminen kuuluisi virkavelvollisuuden piiriin. Ammattisotilaat muodostavat vain pienen osan Suomen sodan aikaisesta vahvuudesta. Ensisijaisesti operaatioissa pyritään käyttämään halukkuuteen ilmoittautuneita ja kriisinhallintapooleihin kuuluvia henkilöitä. Tässä pakossa ei ole kyse suomalaisista asevelvollisista, varusmiehistä tai reservistä, vaan heidän käyttönsä kansainvälisissä tehtävissä tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen. Sotilasvala ei estä ammattisotilaiden määräämistä keskinäisen avun tehtäviin, eikä valan kaavaa tarvitse muuttaa. Virkavalan mukaisesti ammattisotilaat noudattavat kaikkia Suomen lakeja ja toimivat yhteiskunnan parhaaksi, joten sekään ei ole este keskinäisen avun tehtäville. — Kiitos.

18.00 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on hivenen puhuttu nyt kahdesta asiasta rinnatusten, mutta ne ovat toisilleen läheistä sukua. Niin kuin edustaja Savola tuossa toi esille, meillä on paljon erilaisia keinoja, mitä voisimme antaa eri EU-maille Lisabonin sopimuksen hengessä, mutta kysymyshän tietysti kuuluu, onko meillä oikea kyky antaa sotilaallista apua sillä aikataululla esimerkiksi, millä sitä voitaisiin tarvita. Toisaalta kyllä muut maat pelkkien puheiden läpi näkevät, ja sellainen maa, joka antaisi toiselle tällaisessa tilanteessa oliiviöljyä, todennäköisesti myös saisi oliiviöljyä apua tarvitessaan.

Sen takia meidän kannattaa tätä asiaa ihan vakavasti miettiä. Silloin voisi tulla tällainen malli kysymykseen, missä esimerkiksi puolustushaaroissa voisi olla määrättyissä joukko-osastoissa joukkoyksiköt, joiden henkilöstö olisi sitoutunut valmiuteen, niin kotimaan puolustamiseksi kuin sotilaallisen avun tehtäviin, ja joukkoyksikön henkilöstön tehtävät olisi kuvattu ja arvioitu rauhanajan ja sotilaallisen avunannon tehtävien mukaisesti. Tullessaan näihin tehtäviin töihin jokainen tietäisi, että lähtö voisi olla ylihuomenna tai huomenna, ja kukin järjestäisi elämänsä sen mukaisesti. Näistä joukkoyksiköistä muodostettaisiin valmiusjoukot ja sotilaallisen avun joukot. Esimerkiksi jokin tämän tyyppinen malli voisi olla tulevaisuudessa järkevä.

Toivon, että sitä keskustelua nyt käydään, kun näitä meidän jo aikanaan sopimiamme sopimuksia laitetaan täytäntöön myös (Puhemies koputtaa) sen mukaisesti, mitä voimme antaa ja mitä voimme saada.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tietoyhteiskuntakaaren muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräitä tuoteryhmiä koskevista ilmoitetuista laitoksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 67/2016 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 12/2016 vp

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 67/2016 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

5. Lakialoite laiksi elintarvikelain muuttamisesta

Lakialoite LA 29/2016 vp Ilmari Nurminen sd ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu

18.03 Ilmari Nurminen sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lakialoite laiksi elintarvikelain muuttamisesta tähtää ruokahävikin vähentämiseen Suomessa. Aloitteessa esitetään lisättäväksi elintarvikelakiin ehdollinen jakeluvelvoite. Laki velvoittaa luovuttamaan myynnistä tai käytöstä poistetut syömäkelpoiset elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomien kolmansien tahojen käyttöön taikka asettamaan kyseessä olevat elintarvikkeet itse jaettavaksi, jos se on kohtuudella mahdollista. Lakialoite koskee kunnallisia toimipisteitä, kauppoja, leipomoja ja vastaavia tuotteita myyviä yrityksiä. Lakialoitteen myötä syömäkelpoista ruokaa ei enää voisi heittää roskeen, jos joku voittoa tavoittelematon taho sitä itselleen pyytää eteenpäin jaettavaksi. Tällaisia tahoja ovat esimerkiksi ruokavastusjärjestöt tällä hetkelläkin. Lakialoitteella ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia valtiontalouteen, ja lakialoite ei tässä muodossa aseta myöskään sanktioita. Lakialoitetta on valmisteltu kuuden puolueen kansanedustajan yhteistyöllä.

Tällä hetkellä Suomessa hävikkiruuan jakelu perustuu vapaaehtoisuuteen ja erilaisiin kokeiluprojekteihin, mutta vakiintunutta käytäntöä ei ole vielä muodostunut. Me allekirjoittaneet yli sata kansanedustajaa haluamme vähentää ruokahävikkiä sekä edistää kestävämpää ruokakulutusta ja kiertotaloutta sekä nostaa ruuan arvostusta Suomessa. Ranskassa parlamentti velvoitti hiljattain kaupat luovuttamaan poistettavat elintarvikkeet jaettavaksi eteenpäin ja on jo ottanut askeleen kohti kestävämpää kehitystä. Tästä Suomenkin pitäisi ottaa mallia.

Aloitteen tarkoituksena on vähentää ruokahävikkiä ja muun elintarvikeperäisen jätteen määrää. Ruokahävikillä tarkoitetaan syömäkelpoisen ruuan päätymistä jätteeksi. Elintarvikkeiden tuotanto, jalostus ja kuljetus aiheuttavat merkittävän osan maailman ympäristökuormituksesta. Kun ruokaa päätyy roskikseen, kuormitus on silloin turhaa. Ruokahävikin vähentäminen edistää niin ekologista, sosiaalista kuin taloudellistakin kestävyyttä. Lakialoite on EU:n ja hallituksen kiertotaloustavoitteiden mukainen.

Ruokaa päätyy roskikseen tällä hetkellä uskomattoman paljon, maailmanlaajuisesti peräti 25–30 prosenttia kaikesta maapallolla tuotetusta ruuasta. Suomessa ruokahävikkiä kertyy vuosittain jo varovastikin arvioiden noin 400 miljoonaa kiloa. Ruokapalveluiden osuus on noin 20 prosenttia, teollisuuden osuus noin 28 prosenttia ja kaupan alan noin 20

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

prosenttia eli yli 65 miljoonaa kiloa vuodessa. Tällä hetkellä siitä vain noin 10—15 prosenttia lahjoitetaan ruoka-apuun.

Hävikkiruuan ilmastokuormitus on myös suuri, sillä hukkaan menevään ruokaan on panostettu resursseja koko tuotantoketjun varrella viljelystä aina pakkaamiseen ja kuljettamiseen. Vuosittainen ruokahävikki vastaakin noin 100 000 henkilöauton päästöjä.

Samaan aikaan suomalaisissa leipäjonoissa käy vuosittain tuhansia, ellei jopa kymmeniätuhansia ihmisiä. RAY:n mukaan vuonna 2014 leipäjonoissa kävi säännöllisesti jopa 12 600 ihmistä ja luku on kasvamaan päin. Tämä kertoo huono-osaisuuden lisääntymisestä ja siitä, että yhä useampi pienituloinen ei pärjää. Pelkkä hävikkiruuan jakelun tehostaminen ei ole tietenkään riittävä ongelman ratkaisemiseen, vaan köyhyyden torjuntaan tarvitaan määrätietoisesti sosiaali- ja työllisyyspoliittisia keinoja. Ruoka-avun jakelu on kuitenkin arvokasta työtä, jolla voidaan väliaikaisesti paikata hyvinvointivaltion aukkoja, ja ruokahävikin vähentämisen ja sen hyötykäyttämisen pariin tulisi saada enemmän toimijoita, ja toimivat konseptit tulisi ottaa käyttöön laajemmin. Tässä poliittinen ohjaus on merkittävässä roolissa.

Ruokahävikin torjumiseksi tarvitaan muutoksia asenteisiin ja toimintatapoihin sekä ruuan arvostuksen lisäämistä. Suomessa on viime aikoina herätty kiitettävästi aiheeseen. Aiheen ympärille on syntynyt innostava ja innovatiivinen kulttuuri, joka yhdistää monen toimintakentän toimijat. Esimerkiksi monessa kunnassa on ryhdytty hyötykäyttämään koulu-ruokailusta ylijäänyttä tähderuokaa myymällä sitä edullisesti eteenpäin muille ruokailijoille. Parhaimmillaan hävikistä syntyy arvokkaampia tuotteita ja uutta liiketoimintaa, työllisyyttä ja yhteisöllisyyttä.

Kiertotalousajattelun hengessä syömäkelpoista ruokaa voitaisiin ohjata takaisin ruokaketjuun ja syömäkelvoton hävikki hyötykäyttöön ravinteina. Helsingissä on parhaillaan menossa yksi tällainen innovatiivinen kiertotaloushanke From Waste to Taste. Hankkeen tiimoilta perustetaan ruuan kierrätyskeskus, jonne ruoka kuljetetaan ja jossa hävikki lajitellaan lahjoitettavaksi suoraan ruoka-aputoimijoille tai kerätään ruokahävikkiravintolaan. Hankkeen hävikkiruokaravintola on saanut suuren suosion niin lounas- kuin illallisravintolana. Voittoa tavoittelematon hanke työllistää työttömiä, nuoria, pitkäaikaistyöttömiä ja maahanmuuttajia pääsemään kiinni työelämään.

Juuri tällaista kehitystä meidän tulee tukea poliittisella päätöksenteolla. Lainsäädäntö on yksi tapa patistaa yhteiskuntaa oikeaan suuntaan. Suomi voisi olla kiertotalouden, eettisen kulutuksen, vihreämmän talouden ja innovatiivisemman ruuantuotantoketjun edelläkävijä. Ei ole järkevää haaskata ruoka-aineita ja työtä hukkaan, vaan lisätä resurssien tehokkuutta ja niiden käyttöä. Lainsäätäjinä voimme pyrkiä luomaan rakenteita, jotka kannustavat kansalaisia kuluttamaan kestävämmän ja eri ruokatuottajia tarjoamaan ympäristöystävällisemmin.

Näillä perusteilla toivon, että maa- ja metsätalousvaliokunta aloittaa asian käsittelyn ja selvittelyn nopeasti ja että laki astuisi Suomessa voimaan mahdollisimman nopeasti.

18.10 Hanna Sarkkinen vas: Arvoisa puhemies! Tänään puhumme tärkeästä asiasta, ruoasta: Ruoka pitää meidät elossa, ruoka luo työpaikkoja, ruoka ja sen tuotanto ylläpitää maa-seudun elinvoimaa, ruoka on kulttuuria, ruuan äärellä perheet ja ystävät kokoontuvat. Kaikille ruokaa ei riitä joka aterialle. Ruoka on myös politiikkaa. Heitämme ruokaa roskiin monessa eri vaiheessa. Eniten ruokaa päättyy biojäteastiaan kodeissa, mutta paljon hävikkiä syntyy myös teollisuudessa, kaupassa ja ravintoloissa. Yhteensä ros kiin heitetyn ruuan

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

määrä on noin 10—15 prosenttia kaikesta syömäkelpoisesta ruuasta. Sen arvo on vuosittain noin 500 miljoonaa euroa, ja summan maksavat lopulta kuluttajat eli me kaikki.

Ruokahävikki on ongelma ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyskannalta. Ruuantuotanto aiheuttaa lähes kolmanneksen ilmastovaikutuksista, ja yli puolet Suomen vesistöä rehevöittävästä kuormituksesta syntyy ruuantuotannosta. Jos syömäkelpoinen ruoka päätyy roskiin, ovat kaikki nämä päästöt syntyneet turhaan. Ruuan heittäminen roskiin tuntuu irvokkaalta, kun yhä useampi suomalainen hakee ruokansa leipäjonoista.

Globaalisti aliravitsemus ja ruuan puute on yhä suuri ja polttava ongelma. Samaan aikaan kaupoissa heitetään vuosittain valtavasti syömäkelpoista ruokaa lukittuihin roskalaitoihin. Yhtälö on kestävä. Syömäkelpoinen ylijäämäruoka pitää saada sitä tarvitsevien ulottuville. Juuri siihen tällä lakialoitteella pyritään. Ihmisten toimeentulon ongelmia tämä aloite ei tietenkään ratkaise, vaan siihen tarvitaan lisää työpaikkoja sekä riittävä ja oikeudenmukainen sosiaaliturva. Syömäkelpoisen ylijäämäruuan saattaminen sitä tarvitsevien saataville olisi kuitenkin järkevää ja oikeudenmukaista ja ympäristöystävällistä politiikkaa.

Arvoisa puhemies! Olen todella iloinen tästä lakialoitteesta ja siitä, että se sai niin paljon allekirjoituksia. Tein jo viime kesänä toimenpideohjeen ruokahävikin vähentämiseksi. Nyt laitoimme eri puolueiden kansanedustajien kanssa liikkeelle tämän lakialoitteen, ja on aivan mahtavaa, että yli sata kansanedustajaa on allekirjoittanut aloitteen, ja uskon, että tämä pääsee valiokunnan käsittelyyn. Kiitokset aloitteellisuudesta edustaja Nurmiselle.

Arvoisa puhemies! Esitämme, että myynnistä poistetut syömäkelpoiset elintarvikkeet on luovutettava voittoa tavoittelemattomille taholle ruokajakelua varten. Tämä koskisi kauppiaita, leipomoita ja joukkoruokailuja, kuten kouluja ja sairaaloita. Ne voisivat myös halutessaan itse huolehtia jakelusta. Ylijäämäruuan jakelusta on Suomessa kokemuksia jo tähän asti, mutta tämä jakelu on tähän saakka ollut kauppojen vapaaehtoisten toimien varassa. Monilla kaupoilla on paljon hyviä käytäntöjä hävikin vähentämiseksi ja ylijäämäruuan hyödyntämiseksi ja jakelemiseksi, ja näitä hyviä käytäntöjä voitaisiin nyt ottaa laajemmin käyttöön.

Tämä asia ei kuitenkaan mielestäni voi olla täysin vapaaehtoisuuden varassa, sillä vaikka monet edelläkävijäyritykset ja toimipaikat ovat kehittäneet hyviä käytäntöjä, niin silti edelleen liian paljon syömäkelpoista ruokaa laitetaan roskiin lukkojen taakse. Lakiin lisättävä ruokajakeluvuoro auttaisi vähentämään ruokahävikkiä kauppojen ja ruokaloiden osalta. Se on kuitenkin vain osa koko ruokahävikistä. Tämän lisäksi meidän jokaisen tulee kantaa oma vastuu jääkaapistamme ja omasta tarjottimestamme. Yksilökäyttäytymiseen ei laeilla juuri pystytä puuttumaan, mutta pienellä tiedostamisella, suunnittelulla ja järkevällä toiminnalla jokainen meistä voi vähentää ruokahävikkiä omalta osaltamme.

Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on herättänyt paljon mielipiteitä. Aloitetta on kiitellyt tärkeään asiaan puuttumisesta ja toisaalta moitittu byrokratian lisäämisestä. On myös sanottu, ettei aloitetta voi sellaisenaan hyväksyä. Mutta ei huolta — sitä varten meillä on eduskunta, että säädämme ja muokkaamme täällä lakeja. Valiokuntatyössä on varmasti mahdollista viilata lain pykälät kuntoon siten, että aloitteen tarkoitus ja tavoite säilyy. Joka tapauksessa on hyvä, että aloite on jo nyt herättänyt paljon keskustelua tärkeästä aiheesta eli ruokahävikin vähentämisestä. Keskustelu jatkuu.

18.15 Susanna Koski kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan ruokahävikkiä koskevan lakialoitteen tarkoitukselliset ovat kiistatta hyvät. Olemme varmasti jokainen samaa

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

mieltä siitä, että on kaiken järjen vastaista heittää hyvää syömäkelpoista ruokaa roskeen. Ruokahävikin vähentämistä ei kuitenkaan hoideta kuntoon sääntelyn ja velvoitteiden lisäämisellä. Hallitus on tehnyt hyvää työtä turhan sääntelyn purkamisessa, ja maalaisjärki tulisi pitää mielessä myös tässä keskustelussa.

Lakialoitteen tarkoituksena on velvoittaa muun muassa kunnalliset toimipisteet, kauppiaat ja leipomot luovuttamaan syömäkelpoisen ylijäämäruokansa jakeluun. Lakialoitteella ei olisi vaikutusta kotitalouksien ruokahävikkiin, jonka suhteellinen osuus on kuitenkin mittavin ruokahävikin kokonaismäärästä. Tämän tiedon tukena ovat monet tutkimukset, joiden mukaan kotitalouksissa heitetään roskeen syömäkelpoista ruokaa noin 24 kiloa henkeä kohden vuodessa.

Lakialoitteessa todetaan, ettei aloitteella ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia valtiontalouden näkökulmasta. On kuitenkin otettava huomioon mahdolliset kustannukset ja ylimääräiset velvoitteet ja vastuut, jotka laki toteutuessaan aiheuttaisi yrittäjälle, kauppiaille. Paras ja tehokkain keino kaiken ruokahävikin vähentämiseen on ennakointi. Tämä pätee niin kotitalouksiin kuin kaikkeen kaupalliseenkin toimintaan. Avainasemassa ovat suunnittelu ja vapaaehtoisuus.

On päivänselvää, että sekä kunnalle, kauppiaille että kotitaloudelle syömäkelpoisen ruuan pois heittäminen on taloudellisesti tappiollista toimintaa. Hävikin vaikutus liiketoimintaan ja sen kannattavuuteen on itsessään kannustin mitoittaa ostojaan mahdollisimman tarkasti, jotta hävikkiruuan määrä jää mahdollisimman pieneksi. Itse asiassa koko elintarvikeketjulla on osansa ruokahävikin vähentämisessä. Käytännölliset koot ja tavat niin pakauksissa kuin valmistuksessa edesauttavat ruuan säilymistä sekä jälleenmyyntiä.

Ruokahävikkiä pienennetään jo tälläkin hetkellä monessa kaupassa ja kunnassa. Kuten nytkin myös jatkossa ruokahävikin pienentämisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja maalaisjärkeihin käytäntöihin. Suomessa kauppiaat ja kunnat ovat tälläkin hetkellä halukkaita jakamaan ylimääräiset myynnistä poistetut elintarvikkeet järjestöille, jotka puolestaan jakavat niitä eteenpäin. Meidän tulee jatkossakin kannustaa hävikkiruuan määrän pienentämiseen, mutta velvoittavalla sääntelyllä sitä ei tule tehdä. Tämänkaltaisen sääntelyn myötä pahimmassa tapauksessa maksukykyisillekin asiakkaille olisi kaupan hyllyllä tarjolla lähinnä eioota. Sellaisia todennäköisiä tilanteita tuskin tällä lakialoitteella tavoitellaan.

Arvoisa puhemies! Sikäli kuin eduskunta säätää ruokakauppiaita velvoittavaa lainsäädäntöä, sen lähtökohtana tulee olla ydintehtävän eli ruuan myynnin edistäminen eikä sen jakamisen edistäminen.

18.19 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! Edellä edustaja Koski puhui tästä asiasta kyllä monessa mielessä varsin järkevällä tavalla. Itse tein kirjallisen kysymyksen asiasta viime vuoden kesällä ja siinä kerroin olevani valmis myös lakialoitteen tekemiseen ja sain silloin kyllä aika paljon juuri tämän suuntaista viestiä, mitä edustaja Koski puheenvuorossaan esille toi. Olen itse edustaja Nurmisen, edustaja Mykkäsen ja kumppaneiden tekemän lakialoitteen toki allekirjoittanut, mutta tämä on aiheellista pohdintaa, että tarvitsemmeko me lopulta tämän sääntelyn tai voiko se jopa viedä tilannetta huonompaan suuntaan kuin tällä hetkellä.

Meillä Suomessahan vanheneva ruoka kaupassa ennen muuta menee ensin alekoriin, ja sieltä hyvin monissa tapauksissa kaupat jakavat sitä leipäjonoihin eli hyväntekeväisyyteen. Meillä käytetään tätä ruokaa myös bioetanoliin, ja uskoisin, että muun muassa edus-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

taja Mykkänen haluaa jatkossakin, että myös bioetanolin käyttö olisi yksi vaihtoehto sellaisessa vanhenevassa ruuassa, jota ei esimerkiksi hyväntekeväisyyden kautta jakoon voitaisi laittaa. Vapaaehtoinen tie on saanut aikaan jo Suomessa varsin hyviä tuloksia. S-ryhmällä esimerkiksi ruokahävikkiä ei päädy tällä hetkellä lainkaan kaatopaikoille. S-ryhmällä on hyväntekeväisyysjärjestöjen kanssa tehtynä yli 300 sopimusta, missä tämä jako tapahtuu varsin tehokkaasti. Myös kauppiasvetoinen Kesko toimii samalla tavalla. Kesko selvitti tätä tilannetta itse asiassa tämän keskustelun esille noustessa reilu vuosi sitten, kun Ranskassa ryhdyttiin tätä lainsäädäntöä säätämään, mikä sielläkin joutui alkuun hieman vaikeuksiin ja on nyt mennyt eteenpäin. Kesko selvitti omilta kauppailtaan, ja 130 kauppiasta 118 lahjoitti ruokahävikin hyväntekeväisyyteen ilman pakottavaa lainsäädäntöä. Miksi 12 ei lahjoittanut? Syy oli se, että heidän kunnissaan tai kylissään, missä pienet ruokakaupat olivat, ei ollut sopivaa hyväntekeväisyystoimijaa eli ei löytynyt kumppania tähän ruuan vapaaehtoiseen jakamiseen.

Niin kuin edustaja Koski edellä toi esille, ja itse asiassa joku muukin tässä keskustelussa, kauppaa suurempi ruokahävikki meillä syntyy kodeissa. Tässä meillä olisi jokaisella peiliin katsomisen paikka. Emme ole onneksi esittämässä vielä pakkosyöntiä koteihin, että ruoka olisi sieltä syötävä. Meillä jokainen suomalainen heittää itse asiassa kodeissa ros kiin vuodessa 20—30 kiloa syömäkelpoista ruokaa, ja kaupan hävikki on tästä noin puolet, 12—14 kiloa vuositasolla. Sen takia kannustan kyllä valiokuntaa, kun he käyvät tästä asiasta perusteellisen käsittelyn, niin kuin yli sadan kansanedustajan lakialoitteen käsittelyyn kuuluu, myös käymään läpi näitä kysymyksiä, joita tässä muutkin edustajat ovat esille nostaneet. Yhtenä tietysti valistus on tärkeää sinne koteihin, mutta myös se, että voisimmeko me löytää keinoja, että pakkauskokoa pienennettäisiin. Meillä usein kasvavassa sinkku- ja kahden henkilön perheiden yhteiskunnassa monet paketit ovat turhan suuria, ja sieltä kinkkupaketista aina muutama kinkku jää sellaiseksi, että ne eivät enää ole sitten syömäkelpoisia. Toinen on ihan valistuksen pieni keino asiaan, mihin itsekin välillä syyllistyy: jos purkissa taikka paketissa lukee, että parasta ennen -päiväys on mennyt umpeen, niin meikäläinen — en enää ehkä niin paljoa kuin joskus vähän nuorempana, mutta tiedän, että aika moni suomalainen — lukee sen kuin se olisi viimeinen käyttöpäivä, ja näinhän se suinkaan ei ole.

Mutta haluan kiittää edustaja Nurmista, Mykkästä ja muita edustajia, jotka ovat tämän lakialoitteen yli sata nimeä keränneet, hyvästä työstä ja siitä, että tämä asia, joka on noussut keskusteluun lukuisten kansanedustajien toimesta jo ennen tätä lakialoitetta, saadaan nyt perusteellisesti läpi käytyä. Ja jos ei pakottavaan (Puhemies koputtaa) lainsäädäntöön lopulta päädytä, niin toivon, että etsitään niitä keinoja, millä ruokahävikkiä voidaan pienentää kaikissa paikoissa.

18.24 Kai Mykkänen kok: Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Ensinnäkin, erittäin ilahduttavaa käydä näin rakentavaa keskustelua täällä asiasta. Se ei ehkä aina ole tämän salin parhaita ominaisuuksia.

Ensinnäkin, kyllähän se on aika hätkähdyttävä fakta, että jopa noin neljäsosa maailmassa tuotetusta ruuasta päätyy haaskuuseen ketjun eri osissa — jopa neljännes kaikesta siitä ruuasta, mitä maailmassa tuotetaan. Suomessakin arviot liikkuvat 330—460 miljoonan kilon välillä vuodessa, siis niissä elintarvikkeissa, jotka eri vaiheissa elämänsäkaartaan päätyvät haaskuuseen, vaikka olisivat vielä ihmisravinnoksi kelpaavia. Niin kuin tässä lukuisat edustajat ovat todenneet aivan oikein ja niin kuin itse asiassa aloitteen perusteluihinkin on

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

suoraan kirjattu, suinkaan kaupan ala ei ole se suurin ketjun kohta, josta tuota syömäkel-poista ruokaa valuu haaskuuseen, vaan suurin kohta on itse asiassa me kotitaloudet kukin omassa elämässämme. Siitä noin 300—400 miljoonasta kilosta, mikä Suomessa haaskuu-seen häviää turhaan, noin 40 prosenttia häviää siellä kodeissa ja noin 20 prosenttia häviää kaupan päässä.

Mutta sitten tietysti, jos katsotaan faktuaalisesti, mitä asioita asialle voidaan tehdä yhteiskuntana, niin meillä on tietysti biojätteen erilliskeräily jo nyt järjestetty myös kotitalouksissa, mutta niin kuin tässä edustaja Heinonenkin sanoi, ehkä emme ole tälläkään porukalla säättämässä syömispakkoa tai koirapakkoa tai muuta vastaavaa sinne kotitalouksiin, jotta siitä puolesta päästäisiin eroon. Sen sijaan kaupan kohdalla tämä on relevantti kysymys, voiko yhteiskunta tehdä proaktiivisesti enemmän.

Toki kaupan ala tekee jo nyt varsin paljon, ja tämä keskustelu on tässäkin selvästi jo auttanut siihen, ja tiedän, että jo ihan tämän aloitteen tekeminenkin on nyt Päivittäistavara-kauppa-yhdistyksen piirissä saanut aikaan työryhmyöskentelyä, ja uskon, että vie asiaa eteenpäin. Esimerkiksi S-ryhmä täällä pääkaupunkiseudulla tavoittelee sitä, että 10 prosenttia kaikesta leivästä, joka jää siis syömäkelpoisena kauppaan, lahjoitettaisiin, ja on isompia pilottiprojekteja olemassa. Kuitenkin on täysin selvää, että valtaosa vielä siitä syömäkelpoisesta ruuasta, joka kaupassa ikään kuin käsiin jää, tällä hetkellä menee valitettavasti haaskuuseen.

Sen takia itse olen sitä mieltä, että vaikka olen tällainen liberaali ekonomisti pohjaajattelultani, niin pieni tuuppaaminen lakiteitse tässä asiassa on hyväksyttävää, kunhan me minimoimme sen mikromanageerauksen, johon ikään kuin samalla syyllistymme. Sen takia on tietysti tärkeää, että tässä aloitteessakin joka tapauksessa lähdetään siitä, että jake-luvelvoite hyväntekeväisyyteen olisi mahdollinen eli se ei ole kaupan vastuu etsiä ja löytää ja synnyttää sitä hyväntekeväisyysjärjestöä, joka sen jakaa, vaan pitää aina silloin, jos on ovelle tulossa hyväksyttävä, vastuullinen hakija, olla valmis luovuttamaan mieluummin hänelle kuin laittamaan takaovesta sitten roskikseen. Siitähän tässä viime kädessä on kysymys. Myöskään kaupan vastuu ei sitten enää jatku siitä hetkestä, kun se on asianmukaisesti luovutettava.

Tässä muutamit puhujat ovat ihan ymmärrettävästi esittäneet, että vapaaehtoisuuden tie on aina ensisijainen, mutta kiinnittäisin kuitenkin huomiota siihen, että pahoin pelkään, että silloin kun metsäteollisuudessa vielä käytettiin kloorivalkaisua ja moni teollisuuspaikkakunta oli pyykitkin valkoisina siitä silloin ja haju oli kunnollinen, niin olisiko vieläkin, saati jo kolmisenkymmentä vuotta sitten, siirrytty toisiin menetelmiin, jos ei siinä lainsäätäjä olisi tullut peliin. Silloin kun katalysaattorit tulivat, niin puhuttiin, että autoilu menee ihan mahdottoman kalliiksi. No, ei mennyt. Mikä näitä yhdistää, on, että nämä ovat sentyyppisiä ikään kuin volyyymuudistuksia, että se näyttää etukäteen ehkä hankalalta ja isolta, mutta sitten jos se lähtee käyntiin, niin kustannukset menevät pieniksi, ja siinä tarvitaan tällamoista tuuppaamista.

Tätä toivottavasti nyt valiokunta voisi sitten rakentavasti harkita myös, mitä ehkä rajoituksia ja tarkennuksia tämän aloitteen pohjalta voi tehdä, mutta jotain on kuitenkin syytä tehdä.

Myös on olemassa paljon muita keinoja, joita esimerkiksi Päivittäistavara-kauppa-yhdistys itse on ollut aloitteellisesti ehdottamassa. Voitaasiinko esimerkiksi uudelleenpakkaaminen siellä kaupassa mahdollistaa ilman, että tuoteselosteet tehdään samalla tavalla kuin ikään kuin alkuperäisiin pakkauksiin tulee, jotta olisi siis helpompi tällaista parasta ennen

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

-päivän menettänyttä mutta syömäkelpoista ruokaa myydä alennuksella? Voitaisiinko verovähenteisyydellä tuoda kannustin siihen, että jos hyväntekeväisyyteen luovuttaa, niin kauppa saa siitä itselleen myöskin enemmän rahaa kuin jos se välittää sen jätteeksi? Voitaisiinko kenties sitten, kun puhutaan eläimille käyttökelpoisesta hävikkiruusta, saada helpommin rehulahjoitukset ilman, että täytyy rekisteröityä rehualan toimijoiksi? Tässä kolme ehdotusta.

Mutta, arvoisa puhemies, luulen, että Ranskassa ollaan nyt lakisääteisesti luomassa jonkunlaista systeemiä, mutta olen varma, että meillä Suomessa pullopantin ainutlaatuisena maana on mahdollisuus paljon tehokkaampaan logistiikkaan ja tehokkaampaan järjestelmään. Meidän kaupan alan järjestömmme ovat jo ottamassa tästä palloa, mutta uskoisin, että kun valiokunta oikealla muotoilulla tätä asiaa kehittää, niin me saamme myöskin lainsäätäjänä omalta osalta tuupattua kehitystä oikeaan suuntaan.

18.30 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Perusasioiden kimpussa ollaan, ihminen tarvitsee elääkseen ruokaa.

Yksi maailman suurimmista ongelmista liittyy ruokaan: toisilla sitä ei ole, ja toisilla sitä on liikaa, ja näin sitä tulee heitetyksi roskiin. On arvioitu, että yksi kolmasosa maailmassa tuotetusta ruusta heitetään pois — edustaja Mykkänen tuossa edellä totesi, että se olisi yksi neljäsosa, omien tietojeni mukaan puhutaan jopa kolmasosasta. Joka tapauksessa iso määrä, ja kysymyksessä on liian iso määrä.

Samanaikaisesti yli miljardi ihmistä eri puolilla maailmaa näkee nälkää, jopa kuolee. Ruokahävikki on toisaalta menetetty mahdollisuus ruokkia nälkäisiä, mutta ennen kaikkea se on maan, veden, energian, jopa työvoiman tuhlaamista. EU-komission mukaan ruuan ja juoman arvoketju tuottaa 16 prosenttia EU:n suorista kasvihuonekaasuista. Siksi ja näistä syistä on pakko miettiä, mitä asialle voisi tehdä. Hävikkiin johtavia syitä on monta, ja osaltaan se johtuu lainsäädännöstä. Osa säädöksistä on varmasti hyvin perusteltuja tarkoituksena suojella ihmisen terveyttä. Tästä huolimatta terveen järjen käytössä ei olisi mitään pahaa. Esimerkiksi koulujen ja laitosten suurkeittiöissä jätteeksi heitetty ruoka syö verovarot. Ylijäänyt ruoka kuljetetaan kalliilla kuljetuksella kompostoitavaksi jäteveroineen. Olisi kaikkien etu, jos tuo ylijäänyt täysin syömäkelpoinen ruoka voitaisiin kompostin sijaan jakaa työntekijöille tai jos sen voisi tarjota jollekin sitä tarvitsevalle.

Suomessa on ollut erilaisia kokeiluja, joissa jätteiden vähentämiseksi on muun muassa koulujen ylijäänyttä ruokaa myyty nimellisellä hinnalla, esimerkiksi 1,5 eurolla per annos. Välittömästi sivuilmionä on alkanut keskustelu kilpailun vääristymisestä. Tämä ei kuitenkaan saa lamauttaa. Tosiasia on, ettei ruuan roskeen heittämisessä ole mitään järkeä. Ruokahävikkiin on onneksi lähdetty etsimään uusia ratkaisuja. On syntynyt erilaisia kampanjoita, uusia sovellutuksia, joissa esimerkiksi ravintolat voivat myydä ylijääneitä annoksia puoleen hintaan kotiin haettavaksi roskeen heittämisen sijaan. Suomen lainsäädäntö ei tätäkään helpota, vaan byrokratian vaativuus uuvuttaa ja yllättää monia alalle pyrkiviä.

Toivon, että valiokunta ottaa tämän aloitteen omaksi tärkeäksi asiakseen ja siten valmisteluunsa ja kuulee laaja-alaisesti toimijoita ja asiantuntijoita asiassa. Ilmastomuutos, nälkä ja terve järki edellyttävät, että suomalainen lainsäädäntö on toimiva ja mahdollistava. Edustaja Nurmisen yhdessä muiden puolueiden edustajien kanssa tekemä ja yli sadan edustajan allekirjoittama aloite ruokahävikin vähentämiseksi on kannatettava ja erittäin tärkeä keskustelunavaus lainsäädännön osalle.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

18.34 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Olen myös itse allekirjoittanut tämän aloitteen ja pidän kyllä hyvänä sitä, että edustaja Nurminen, Mykkänen, ja keitä kaikkia muita eri puolueista tässä on ollut mukana, ovat nostaneet tämän asian esille. Toki ymmärrän myös niitä puheenvuoroja, joita täällä aiemmin keskustelussa oli ja joissa korostettiin sitä, että olisi hyvä edetä vapaaehtoisista tiedä.

Tiedän kyllä, että esimerkiksi monet kaupat ovat siihen olleet jo valmiita: esimerkiksi omassa kotikunnassani, joka on myöskin edustaja Nurmisen kotikunta, tietääkseni kaikki kauppaliikkeet ovat olleet valmiita siihen, että lahjoittavat hyväntekeväisyyteen niitä ruokia, jotka eivät kaupaksi mene ja joilla on sitten pystytty auttamaan niitä ihmisiä, jotka ovat ruoka-avun tarpeessa.

Mutta näen kyllä sen — ja sen vuoksi halusin itsekkin tämän allekirjoittaa — että tämä on sellainen niin kuin tahdonilmaisu siitä, että tässä asiassa otetaan vieläkin vahvempi ote. Ja nyt on varmaan viisasta, että valiokunta sitten perusteellisesti tästä asiasta kuulee ja miettii, mikä voisi olla sitten se toimivin ratkaisu tämän asian edistämiseksi. Mutta tavoite tällä asialla on hyvä, ja on hienoa, että se on saanut eduskunnan enemmistön tuen.

18.36 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kannatan lämpimästi tätä lakialoitetta, jolla kunnalliset toimijat, kaupat, leipomot ja muut tuotteita myyvät yritykset velvoitetaan luovuttamaan syömäkelpoiset myynnistä tai käytöstä poistetut elintarvikkeet voittoa tavoittelemattomien kolmansien tahojen käyttöön tai jakamaan niitä itse.

Pidän hyvänä sitä, että tämä erittäin ajankohtainen ja tärkeä lakialoite ruokahävikistä nostaa esiin ruoka-avun ja ympäristönäkökulman. On väärin, että samaan aikaan, kun ihmiset Suomessa ja maailmalla näkevät nälkää ja kun maailmalla kärsitään ruoka-aineiden pulasta, heitetään meillä tonneittain ruokaa roskiin.

Hävikkiruuan jakamiseen liittyy sosiaalinen ja inhimillinen näkökulma. Leipäjonoista, kaupoista ja ravintoloista saatavaa ilmaista ruokaa ei noudeta huvikseen vaan nimenomaan tarpeeseen ja hätään. Monet ruoka-apua jonottavat ovat pudonneet huono-osaisuuteen ja köyhyyteen. Suurin syy köyhyyteen ja syrjäytyneisyyteen on työttömyys. Syvä köyhyys näkyy suoraan ihmisten terveyden ja ravitsemuksen huonontumisena: ensin liikuntaharrastukset ja lääkärikäynnit jäävät pois, lääkkeet ja monipuolinen ruoka jäävät ostamatta, lopulta varaa ei enää ole edes peruselintarvikkeisiin.

Tutkimusten mukaan ruoka-apua hakevista 40 prosenttia on työttömiä, 40 prosenttia eläkeläisiä ja loput muita. 60 prosenttia ruuan hakijoista on yksin eläviä. Pidän hälyttävänä sitä, että ruoka-avun jakelussa käyvistä ihmisistä yli viidennes on kokenut nälkää jatkuvasti tai melko usein.

Ruoka-apu ei korvaa meidän perusturvan aukkoja eikä ole ratkaisu köyhyyteen, mutta se on moraalinen ja eettinen päätös. On siis erittäin hyvä, että ruokahävikistä on vihdoinkin tehty lakialoite, ja kannatan sen hyväksymistä.

18.38 Tiina Elovaara ps: Arvoisa puhemies! Hävikkiruuan jakelu ei ole helposti ratkaistavissa oleva asia. Lainsäädäntö asian ympärillä jakautuu monen eri lain alueelle, eikä asiaan ole olemassa yhtä yksinkertaista ratkaisua. Tästä syystä useat eri kansanedustajat, itseni mukaan lukien, halusivat tarttua toimeen ja selvittää lainsäädännölliset mahdollisuudet puuttua hävikkiin.

Keskustelussa oleva lakialoite on askel siihen suuntaan, että yhteiskunta puuttuu ja velvoittaa, kuitenkin ilman sanktioita, kaupan alan toimijoita luovuttamaan hävikkiruuan hyö-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tykäyttöön. On tärkeää kuulla ja huomioida alan toimijoiden toiveita ja kritiikkiä lakialoitteen suhteen. Käsillä oleva aloite on kuitenkin maltillinen askel kohti kestävämpää toimintatapaa.

Edustajat Koski ja Heinonen nostivat ansiokkaasti esiin niitä seikkoja, jotka ovat asian kääntöpuolia. Turha sääntely ei ole kenenkään toive, mutta ruokahävikin vähentäminen ei mielestäni ole turhaa sääntelyä.

Lakialoite on herättänyt toivottavaa keskustelua, joka jatkuu tämän jälkeen valiokunnassa. Oli lain kohtalo mikä tahansa, on aloite jo nyt lunastanut paikkansa muistuttamalla meitä kaikkia asian vakavuudesta sekä kannustamalla toimijoita kehittämään toimintaansa kestävämpään suuntaan. Lakialoitteen tärkein viesti on myös heikommassa asemassa olevien ihmisten huomioiminen. Lisäksi aloite muistuttaa meitä siitä, että ihmiskunnan kultuskulttuuri ei ole tällä hetkellä kestävällä tasolla. Aloite muistuttaa ja kannustaa meitä myös yksittäisinä kuluttajina kiinnittämään huomiota omaan kulutukseemme.

Edustaja Mykkänen nosti mielestäni tärkeän näkökulman esiin: muuttuvatko asiat pelkällä hyvällä tahdolla, (Puhemies koputtaa) vai tarvitaanko myös lainsäädäntöä ja veloitetta muuttua?

18.41 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Ensin tätä sääntelykohtaa haluaisin kommentoida siten, että tässä on kuitenkin tarkoituksena resurssien käytön tehokkuus ja myös selkeiden pelisääntöjen luominen tämän hävikkiruuan jakeluun tällä hetkellä, koska tällä hetkellä sitä tehdään kuitenkin jo vapaaehtoisesti. Tämä tukee myös hallituksen kiertotaloustavoitteita, jotka ovat äärettömän tärkeitä. Tässä ei ole merkittäviä kustannuksia, vaikka joissain puheenvuoroissa sitä on epäilty, koska tällä hetkellä jo jätteiden kustannukset kaupoille ovat suuret. Itse tähän asiaan on lainsäädännöllä puututtava. Kun edustaja Mykkänen toi esiin tämän S-ryhmän, niin täytyy todeta, että ainoastaan HOK-Elannossa tätä asiaa on viety vahvasti eteenpäin.

Olisin halunnut kiittää vielä kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtajaa erittäin vahvasta viestistä valiokunnalle asian eteenpäinviemisestä — eli kiitos.

18.42 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tällä lakialoitteella otetaan kantaa tärkeään aiheeseen. Suomessa ruokahävikkiä syntyy vuosittain peräti yli 70 kiloa henkeä kohti, ja maailmanlaajuisesti nämä lukemat ovat vieläkin hätkähdyttävämpiä. Erityisesti nykyisessä vaikeassa taloustilanteessa, jossa muun muassa leipäjonot ovat valitettavan pitkiä, on erittäin tärkeää sekä moraalisesti, taloudellisesti että ympäristösyistä, että mahdollisimman suuri osa nykyään pois heitettäväksi aiotusta ruuasta saataisiin ruoka-apua tarvitsevien piiriin. Lainsäädännön keinoin voidaan tietysti puuttua lähinnä kaupan alalla tapahtuvan hävikin pienentämiseen.

Edustaja Koski otti äsken esiin sen, että elintarviketeollisuuden ja kauppojen tulee muillakin tavoin pyrkiä vähentämään ruokahävikkiä. Hän otti esimerkiksi pakkauskokojen pienentämisen, ja tämäkin keino on toki ilman muuta tarpeellinen, mutta tällä käsiteltävänä olevalla lakialoitteella on oma osansa ruokaa koskevia asenteita sivuavassa keskustelussa. Ei tämäkään lakialoite tietenkään ratkaise kaikkia aiheeseen liittyviä ongelmia, mutta se on kuitenkin askel oikeaan suuntaan. Lakialoitteen tavoite on erittäin hyvä, ja toivonkin, että valiokunta käsittelee sitä täydellä vakavuudella.

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

18.43 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite on hyvä. Hallitus on tehnyt tässä hyvää työtä sääntelyn purkamisessa. Mutta ottaisin tämmöisen näkökannan tähän: näiden hygieniapassien ja muiden, mitä ne nyt ovat, kytät muun muassa grilleillä. Kohtasin yhden tällaisen, ja kyllä sillä virkamiehellä on paljon valtaa, kun se tulee sinne. Se pistää lapun luukulle, jos haluaa, ja ne ovat omasta mielestään tärkeitä. Tässä on semmoinen pelko, etteivät nämä vaan lisäännä tämän lakialoitteen myötä. Täytyy valiokunnan, kun nyt siellä on kuultavia ja näitä, myös kysyä siitä, että tämmöinen sääntelyn lisääminen tämän lakialoitteen myötä ei vain tule muun muassa pieniin yrityksiin. Nämä kytät tietysti ovat näitten suurten firmojen puolella mutta pieniä yrityksiä vastaan. Tätä minä painottaisin tässä.

18.45 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! On ollut oikein mielenkiintoista seurata näitä puheenvuoroja, jotka ovat toisaalta olleet jälleen kerran aika muodollisiakin. Mutta tämän aloitteen suosio on aika helppo ymmärtää, ja tämä aloite on varsin kannatettava.

Yksi tapa, millä tätä hävikkiä voitaisiin varmaan lähteä valtion toimesta kontrolloimaan, olisi ihan sopia joku tavoite ja seurata sitä hävikkiä, miten se tavoite toteutuu. Tässä on erittäin hyvä tämä näkökulma ruoka-avun antamisesta, ja muistankin, että yhdessä vaiheessa tuli semmoinen buumi, paljon uutisoitiin, että ihmiset ovat käyneet joistain kauppojen roskiksista dyykkaamassa ruokaa. Mutta sitten jossain vaiheessa kaupat jotenkin lukitsivat ne roskikset, enkä sitten tiedä, mikä siinä oli se koko kuvio. Mutta tässähän on just hienoa, että tämä... — Sopiiko muuten miten kauan puhua tästä paikaltaan? (Eduskunnasta: 2 minuuttia!) — 2 minuuttia, okei, kiitos. — Niin, tosiaan, tähän on oikein hyvä, että sitä hommaa kontrolloitaisiin.

Samoin tuli vain jostain mieleen sellainen, että en tiedä, mikä kaupoilla oli siinä, että ennen köyhät aina etsivät niitä tuotteita, missä olisi parasta ennen -päivämäärä lähestymässä. Se oli aina 50 prosenttia, mutta sitten se jossain vaiheessa meni 20 prosenttiin, sitten 30 prosenttiin, ja nyt ainakin joissain Helsingin Alepoissa on sellainen, että kello 21—23 saa niin kuin tupla-alennuksen. Siinä on pieni kikkailun maku, ja siihen pitäisi puuttua juuri järkevöittämällä tätä hommaa.

18.47 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa puhemies! Ajattelin, että on ehkä hyvä kommentoida tuota edustaja Hakkaraisen esille ottamaa hygieniapassia siltä osin, että puolustan kyllä hygieniapassin olemassaoloa. Yhtä lailla kuin meillä on tulityökortteja ja muita, varmistetaan, että ruuan jakelijalla tai käsittelijällä on tietty ammattitaito ja tieto tämän ruuan säilytyksestä tai tavasta, jolla sitä käsitellään. Ja tässähän syynä on suojella ihmisten terveyttä, ja haluaisin viestiä tästä salista sen, että terveystarkastajia tarvitaan edelleenkin ja heidän työtään kunnioitetaan.

Mutta vielä tähän itse ruokahävikkiin: Tässä on jokaisella oma vastuunsa, ja tämä on siltä osin helppo tehtävä, että sillä voi pelastaa maailmaa. Ei tarvitse miettiä samaan aikaan, ajetaanko autolla tai vähennetäänkö lentämistä päästöjen vuoksi, vaan voi vain lakata heittämästä ruokaa roskeen ja nauttia siitä.

18.48 Ilmari Nurminen sd: Kiitos, puheenjohtaja, edustaja Taviolle hyvästä puheenvuorosta — tässä kuitenkin puhutaan syömäkelpoisesta ruuasta, ja tässä keskustelussa on välillä vähän mennyt tämä fokus sekaisin. Mutta kun tällä hetkellä esimerkiksi kaupoille saat-
taa olla edullista esimerkiksi rikkoa tuote taikka laittaa se lukollisiin astioihin tai hävittää

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tai muuta, niin tällä halutaan kokonaisvaltaisesti myös keskustella näistä rakenteista ja tästä lainsäädännöstä, jolla sitä voisi järkevöittää.

Sitten haluaisin nostaa esiin nämä ruokalut. Itse olen saanut paljon viestejä päiväkodeista, yliopistojen keittiöistä ja muista, joissa linjastot saattavat olla vielä kolmen aikaan ihan täynnä ruokaa, ja tunnin päästä kaikki laitetaan suoraan roskiin. Sieltä puolelta tulee myös hirveästi viestiä. Tämä on asia, joka on meidän yhteinen ja jota on yhteistyössä tehty, ja toivottavasti tämä menee maaliin asti.

18.49 Tiina Elovaara ps: Arvoisa puhemies! Ihan lyhyesti kommentoisin vielä tätä kotien ja yksittäisten kuluttajien ruokahävikkiasiaa, ja siihen kyllä varmasti nämä pienemmät pakkauskoot ovat yksi hyvä ratkaisu. Mutta pitäisin tärkeänä myös sellaista seikkaa, että helpotettaisiin kierrättämisen mahdollisuutta ylipäättään myös kuluttajalla, mitä tulee esimerkiksi kodin ruokahävikkiin. Siihen tarvittaisiin kyllä niitä innovatiivisia ratkaisuja, mutta myös ihan konkretiaa. Esimerkiksi monilta taloyhtiöiltä puuttuu riittävät jäteastiat, jotta se kierrättäminen olisi helpompaa. Itsekin monia asioita kierrättäisin varmaan entistä enemmän, jos olisi siinä oman taloyhtiön pihassa riittävät astiat, joihin sitten viedä ja joista ne kuljetettaisiin eteenpäin. Eli meidän täytyy tehdä sillä lailla kuluttajaystävälliseksi tämä yhteiskunta tämän hävikin vähentämiseksi kaikilta osin.

18.50 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Kiitos edustaja Nurmiselle kommentista. Se tässä kieltämättä on just hyvää ja näkee, että tämä on harkittu aloite, koska tässä painotit, että on kyse syömäkelpoisen ruuan jakelusta.

Näissä puheenvuoroissa usein, muutenkin siis kun ruokahävikistä puhutaan, tulee semmoinen jännä globaali näkökulma ja ajatellaan sitä, että maailmassa näin paljon menee ruokaa hukkaan. Varmaan se on ongelma, mutta siitä on ehkä vaikeampi tosiaan ottaa sillä tavalla kiinni. Enemmän tuntuu, että se ongelma on minunkin mielestäni tämän syömäkelpoisen ruuan kautta nyt ensiaskeleissa tietenkin ratkaistavissa. Kun sitä ajattelee niin, että jos tämä jonkin sortin ikään kuin pilaantuneen ruuan hävikin torjuminen onnistuisi, niin sittenhän se ikään kuin vain menisi siinä ketjussa niin, että se tuotanto vähenisi, ja sitten jos se tuotanto vähenisi, niin sitten voisi ajatella, että se hinta esimerkiksi nousisi, tai miten se oikeastaan voitaisiin jakaa globaalilla tasolla, koska sen ruuan hinta muodostuu siitä, että sitä kuljetetaan. Se tuotantohinta ei ole siinä se korkea, vaan ihan ne myynti- ja kuljetushinnat ja nämä.

Tässä on kuitenkin siinäkin, että mentäisiin ketjussa näinpäin, että myös sitä pilaantuneen ruuan hävikkiä haluttaisiin jotenkin tavalla ja toisella estää, pointtina se taas, että siinä päästäisiin just siihen resurssisäästöön. Joku täällä mainitsikin sen, että jos säästetään ihan vain niitä tuotantoresursseja, niin silloin varmaan just aletaan puhua ehkä nimenomaan lihantuotannosta, koska siellä on sitten enemmän globaaleja vaikutuksia. (Puhemies koputtaa) Eli just tässä lihantuotannon resurssien säästämässä tämä olisi... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

18.52 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Vielä haluan nostaa tässä esille sen, että Euroopassahan eri maat ovat tehneet päätöksiä parlamentissa siitä, että on ruokahävikki kielletty, eli tämä ei suinkaan ole ollenkaan poikkeuksellista tai tavatonta, eli tämä maissa ollaan jo tällaisia lakialoitteita hyväksytty. Olisikin mielenkiintoista saada tie-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tää, mitkä kaikki maat Euroopassa tai muualla maailmassa ovat jo tämän tehneet. Varmasti sitten siinä valiokuntakäsittelyssä tällainen selvitys myöskin tulee esille.

Muistan vuosi sitten olleen uutisen, jota hehkutettiin hyvin paljon, kun Ranska kielsi sen ruokahävikin kaupoilta. Samassa yhteydessä meillä eri avustusjärjestöt kertoivat, että he mielellään ottaisivat enemmänkin, jos vain saisivat. Yksi sellainen tunnettu ruuanjakojärjestö täällä Helsingissä on Hurstin leipäjono, jossa käy 5 500 ihmistä joka viikko hakemassa ruokaa, ja he ovat selkeästi kertoneet sen, että he kyllä pystyvät jakamaan enemmänkin, jos he vain saisivat lisää. (Puhemies koputtaa) Elikkä mahdollisuuksia kyllä on.

18.54 Ilmari Nurminen sd: Herra puhemies! Edustaja Taavitsainen kysyi muiden maiden kokemuksista. Muun muassa Ranskassa tämä on otettu käyttöön. Siellä hyväksytty laki oli hyvin paljon voimakkaampi kuin tämä lakiesitys. Siellä oli voimakkaat sanktiot, joita tässä meidän yhdessä valmistelemassamme lakialoitteessa ei olisi.

Tämä elintarvikelainsäädäntöhän on hirveän monimutkainen, ja valiokuntavaiheessa täytyy vielä tarkkaan pohtia näitä eri näkemyksiä ja painotuksia. Myönnetään, että tässä on tietysti haasteita muun muassa jakelun ja muun osalta, joihin vielä täytyy paneutua.

Sitten täällä on nostettu nämä tietyt yritykset. Me olemme jokainen tietysti saaneet palautetta tästä. Joillekin yrityksille tämä on nyt esimerkiksi kilpailuvaltti, eli he markkinoivat sillä, että he käyttävät ja heillä ei synnytetä hävikkiruokaa. Mutta tämä pitäisi nähdä kokonaisvaltaisena ohjauksena, jossa lainsäädännöllä tätä asiaa vähän tuupataan eteenpäin. Tähän halutaan kiinnittää huomiota meidän ympäristö- ja ekologisen ja kestävä kehityksen politiikan näkökulmasta ja resurssien tehokkaamman käytön kannalta.

Muita kokemuksia maailmalta en osaa sanoa, mutta tämä on valmisteltu Ranskan mallin pohjalta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

6. Lakialoite laiksi tuloverolain 33 a §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 30/2016 vp Ville Tavio ps ym.

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu

18.56 Ville Tavio ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsiteltävänä on aloitteeni pienten pörssiosinkojen verovapaudesta 500 euroon asti. Punainen lanka tämän lakialoitteen taustalla on piensijoittajien verotuksen kohtuullistaminen oikeudenmukaisemmaksi sekä myös sijoittamaan kannustaminen. Pää tavoitteitani politiikassa on tehdä Suomesta entistä kannustavampi ja reilumpi yhteiskunta. Nykyinen järjestelmä on epäoikeudenmukainen, koska piensijoittajat maksavat osingoistaan täyden 25,5 prosentin ve-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

ron, kun taas suursijoittajat maksavat pienempiä veroja sijoitusyhtiöiden, kapitalisaatiosopimusten ja vakuutuskuorten kautta. Lisäksi täytyy muistaa, että yritykset ovat jo kertaalleen maksaneet 20 prosentin yhteisöveron tuloksestaan. Ehdotetulla verovapaudella piensijoittajat säästysisivät tältä kahdenkertaiselta verotukselta. Piensijoittajien ja pörssieliitin välille on muodostunut verotuskuilu, joka voidaan korjata joko pörssieliitin veroja nostamalla tai piensijoittajien verotusta laskemalla. Olen valinnut lakialoitteessani piensijoittajien verotuksen laskemisen vaihtoehdon, koska se on varsin toteuttamiskelpoinen. Pidemmän aikavälin tavoitteena tulisi kuitenkin olla veronmaksun täysi tasapuolisuus.

Olemme keskustelleetkin tällä istuntokaudella paljon veronkierrosta ja veropakoilun esittämisestä. Toivon nyt osaltani keskustelua positiivisessa hengessä sijoittamaan kannustamisesta ja aidosta kansankapitalismista. On nimittäin nykyisen omistusjärjestelmän hienoimpia saavutuksia, että tavallinen suomalainen keskiluokka voi omilla säästöillään hyödyttää koko kansakuntaa. Suomalaisten varallisuudesta merkittävä osa on nykyään pankkitalletuksina. Säästäväisyys on hyve, jota arvostan. Suomalaisten varallisuuden ohjaaminen nykyistä enemmän osakesäästämiseen olisi suotavaa. Keskiluokkaan kuuluva, työssä käyvä suomalainen voisi saavuttaa säästötavoitteensa osakesäästämisen kautta, jolloin yhteiskunnallinen hyöty olisi selvästi suurempi kuin säästämällä tilille.

Ehdottamani lainmuutos, jonka myötä julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatu osinko on kokonaan verovapaa, jos sen määrä ei ylitä 500:aa euroa kalenterivuodessa, hyödyttäisi piensijoittajien omien säästötavoitteiden lisäksi suomalaisia yrityksiä. Pienet suomalaiset pörssiyhtiöt eivät toisinaan ole kelvanneet eläkerahastojen tai muiden suurten sijoittajien salkkuun, koska niiden osakkeiden likviditeetti on heikko. Piensijoittajia siis tarvitaan. Joku voisi sanoa, että rahoitus ei ole ennennäkemättömän alhaisen korkotason aikana ongelma, mutta oma rahoitus on aina eri kuin lainarahoitus. Sitä paitsi korot eivät pysy alhaisina ikuisesti, joten mitä haittaa olisi, jos yritysten omat pääomat nyt kasvaisivat? En näe tässä kerrassaan mitään haittaa. Eivät yrityksetkään rahojaan vain seisota tilillä, vaan kyllä liikkuva raha aina luo kasvua ja investointeja.

Huhtikuussa 2016 uutisoitiin Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun ja norjalaisen BI Norwegian Business Schoolin tutkimuksesta, jonka mukaan erityisesti laman kokeneet sijoittavat muita varovaisemmin. Ilmiö näkyy taloudellisessa päätöksenteossa jopa 15 vuotta myöhemmin, vaikka koettu lama ei olisikaan vaikuttanut suoraan omaan varallisuuteen. Vaikutus jopa siirtyy sukupolvelta toiselle. Tilanne, jossa suomalaiset pörssiyhtiöt eivät löydä kipeästi kaipaamiaan piensijoittajia ja samanaikaisesti potentiaaliset sijoittajat muuttavat entistä varovaisemmiksi talouden pitkään jatkuneen yleisen epävarmuuden myötä, voi muodostua itseään ruokkivaksi haitalliseksi kierteeksi. Lainsäätäjien on estettävä se.

Ehdottamani lainmuutos loisi kannustusmekanismin, jotta yhä useammat sijoittamista empivät suomalaiset säästäjät rohkaistuisivat sijoittamaan pörssiosakkeisiin. On selvää, että kannustimen myötä syntyvistä uusista sijoituksista suurin osa menisi Helsingin pörssiin ja sitä kautta Suomen kansantalouteen. Kannustimen myötä tehdyt ostot ulkomaisiin pörsseihin puolestaan lisäisivät suomalaisomistusta ulkomailla.

Kiitän läsnäolijoita, perussuomalaisten kansanedustajia, kun valitettavasti muita ei nyt ole näköjään päässyt paikalle.

19.01 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tämä edustaja Tavion laatima lakialoite tuloverolain 33 a §:n muuttamisesta pureutuu tärkeään asiaan. Tässä aloitteessahan esitetään tuloverolakiin muutosta, jolla korkeintaan 500 euron vuosittaiset osingot julkisista osakeyhtiö-

Pöytäkirja PTK 59/2016 vp

tiöistä muuttuisivat verovapaiksi ja osinkoveroa perittäisiin vain tämän mainitun summan ylittävältä osalta. Vastaavan kaltainen käytäntö on jo voimassa muutamassa EU-maassa.

Kuten edustaja Tavio äsken toi esille, tämä lakialoite on ensinnäkin merkittävä tasapuo-lisuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmasta, saavathan yli 10 prosenttia pörssiyrityk-sistä omistavat tahot osinkonsa verottomina ja sitä vastoin piensijoittajat joutuvat maksa-maan osinkoveroa jokaisesta sentistä. Toisekseen tällä lakialoitteella kannustettaisiin suo-malaisia yksityishenkilöitä sijoittamaan varojaan pörssiosakkeisiin, ja kuten lakialoittees-sakin todetaan, suurin osa tästä sijoitusvarallisuudesta kohdentuisi mitä todennäköisim-min Helsingin pörssissä noteerattuihin yhtiöihin. Kuten olemme viime aikoina saaneet huomata, kotimaisella omistuksella on merkitystä myös yritystemme pitkän tähtäimen in-vestointihalukkuudelle ja samalla suomalaisten työpaikkojen säilymiselle ja syntymiselle. Valitettavan suuri osa suomalaisten varallisuudesta makaa kuitenkin nykyään huonosti tuottavilla pankkitileillä eikä siten ole kansantaloudellisesti optimaalisessa käytössä, ei myöskään säästäjien kannalta optimaalisesti sijoitettuna.

Tätä aloitteessa esitettyä asiaahan on yritetty edistää jo aiemmilla vaalikausilla, mutta se ei ole vielä edennyt lakimuutokseksi (Puhemies koputtaa) asti. Nyt olisi oikea aika korjata tämä tilanne, (Puhemies koputtaa) ja toivonkin aloitteelle vakavaa käsittelyä ja läpimenoa. Kannatan tätä lakialoitetta.

19.03 Ville Tavio ps: Arvoisa puhemies! Kiitän edustaja Saviota puheenvuorosta, josta käy ilmi, että olet hyvin sisäistänyt tämän aloitteen merkityksen, ja pidän hyvänä sitä, että otit esille vielä sen suomalaisen työn merkityksen siinä, että kun juuri Helsingin pörssin yhtiöihin sijoitettaisiin, niin se hyvinkin toimisi nimenomaan suomalaisen työn intressis-sä. Siksi tässä yhteydessä olenkin käyttänyt tätä termiä "kansankapitalismi", koska se saa tämän kapitalistisen järjestelmän hyödyttämään myös kantakuntaa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 27.5.2016 klo 13.00. Täysistunto lopetet-tiin klo 19.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen